

ЗАКОН УКРАЇНИ Про захист суспільної моралі (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 14, ст.192)

(із змінами, внесеними згідно із Законами № 1819-VI від 20.01.2010, ВВР, 2010, № 10, ст.105 № 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712 № 1697-VIII від 14.10.2014, ВВР, 2015, № 2-3, ст.12 № 173-VIII від 10.02.2015, ВВР, 2015, № 16, ст.106 № 766-VIII від 10.11.2015, ВВР, 2015, № 52, ст.482 № 139-IX від 02.10.2019, ВВР, 2019, № 47, ст.310 № 440-IX від 14.01.2020)

Цей Закон встановлює правові основи захисту суспільства від розповсюдження продукції, яка має на суспільну мораль.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

видовищний захід сексуального характеру - публічний показ у будь-якій формі порнографічної продукції (або) сценічних дій, метою яких є втілення сексуальних дій;

державне регулювання і контроль обігу продукції, що негативно впливає на суспільну мораль і прийнятими на його основі нормативно-правовими актами порядку й умов застосування і прийняття за ним, вироблення правових механізмів і встановлення прав та обов'язків за ним, виробляюванню, установі і організації усіх форм власності;

дитяча порнографія - зображення у будь-якій формі порнографічної продукції, що стосується дітей або осіб, які виглядають як діти, або будь-яке зображення сексуальної поведінки дитини або особи, яка виглядає як дитина;

Проект Закону про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету на своєму засіданні 24 квітня 2020 року (протокол N 34) відповідно до статей 109 Бюджетного кодексу України та статті 93 Регламенту Верховної Ради України розглянув проект Закону України про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні.

При цьому у статті 14 законопроекту встановлюється, що будь-яка організація, яка здійснює лобіювання, має право отримувати державних коштів у вигляді прямих субвенцій, грантів або позички.

Діяльність лобістів, виведення з тіні ризиків на всіх стадіях взаємодії представників державної влади з представниками різних соціальних організацій, серед іншого, передбачає можливість передбачувати державні витрати на лобіювання, суб'єкту лобіювання, права, обов'язки та відповідальності, а також створення електронного реєстру суб'єктів лобіювання, держателем якого є Міністерство юстиції України, та можливість отримувати інформацію про лобіювання.

АКТИВІЗМ 2020:

МОНІТОРИНГОВА ДОПОВІДЬ ЩОДО ПЕРЕСЛІДУВАНЬ АКТИВІСТІВ І ПРАВОЗАХИСНИКІВ

ЛИПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 2020 РОКУ

Активізм 2020: моніторингова доповідь щодо переслідувань активістів і правозахисників на підконтрольній уряду території України (липень-вересень 2020 року) / А. Москвичова, Т. Печончик, Л. Янкіна. – Київ: ZMINA, 2020. – 49 с.

Доповідь підготовлена Центром прав людини ZMINA в рамках проєкту «Підвищення ролі та захисту правозахисників в Україні» в партнерстві з Нідерландським Гельсінським комітетом за фінансової підтримки Європейського Союзу.

За допомогу в підготовці цієї моніторингової доповіді ми щиро вдячні Єлизаветі Сокурєнко, журналістці видання ZMINA.

Погляди авторів доповіді не відображають офіційної позиції Європейського Союзу.

Центр прав людини ZMINA працює у сфері захисту свободи слова, свободи пересування, протидії дискримінації, попередження тортур і жорстокого поводження, боротьби з безкарністю, підтримки правозахисників і громадських активістів на території України, включно з окупованим Кримом, а також захисту прав осіб, які потерпіли внаслідок збройного конфлікту. Організація проводить інформаційні кампанії, освітні програми, працює над моніторингом і документуванням випадків порушень прав людини, готує дослідження, аналітику й домагається змін завдяки національній та міжнародній адвокації.

Ця публікація може містити натуралістичні описи інцидентів чи постраждалих від нападів і переслідувань, що можуть шокувати, вразити або схвилювати деяких читачів.

Детальніше про Центр прав людини ZMINA та його діяльність:

zmina.ua

zmina.info

Контакти для зауважень і пропозицій

Електронна пошта: ly@humanrights.org.ua

ЗМІСТ

ВСТУП	4
МЕТОДОЛОГІЯ	5
СИТУАЦІЯ І ТРЕНДИ	6
Ситуація у третьому кварталі 2020 року	6
Результати з початку 2020 року	8
Визначальні тенденції	9
Місцеві вибори і громадський активізм	9
Загрози законодавчого обмеження свободи об'єднань і асоціацій	15
Розслідування та судовий розгляд резонансних справ стосовно громадських активістів	19
• Справа Сергія Стерненка	19
• Справа Катерини Гандзюк	20
• Справа Ірини Ноздровської	22
СТИСЛИЙ ОГЛЯД ІНЦИДЕНТІВ	23

ВСТУП

Команда Центру прав людини ZMINA рада представити моніторингову доповідь щодо тиску й переслідування активістів у третьому кварталі 2020 року, що створена в рамках проєкту «Підвищення ролі та захисту правозахисників в Україні». Цей проєкт ZMINA реалізує в партнерстві з Нідерландським Гельсінським комітетом за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Мета цієї доповіді – оцінка ситуації щодо переслідування й тиску на громадських активістів протягом липня-вересня 2020 року, опис нових інцидентів і нововиявлених обставин у попередніх справах нападів на правозахисників, що стали відомі в цей період.

Це дослідження доповнює і розширює матеріали, викладені у двох попередніх моніторингових доповідях¹, що охоплюють першу половину 2020 року.

Зважаючи на існування гострої потреби захисту суб'єктів громадянського суспільства, виявлення прогалин у законодавстві та діяльності органів правопорядку, основним призначенням цього дослідження є надання повної та актуальної інформації про ситуації з переслідуванням і тиском на правозахисників та громадських активістів на підконтрольній уряду території України представникам влади, масмедіа, міжнародних місій, партнерам і широкому загалу.

У контексті децентралізації, мобілізації зусиль у солідарній боротьбі з наслідками пандемії COVID-19, соціально-економічних пертурбацій тема переслідування активістів і правозахисників, а також безкарності за такі переслідування набуває посиленої актуальності для просування й відстоювання стандартів прав людини, пильнування за виконанням державою власних зобов'язань і захисту суспільних інтересів.

Сподіваємося, що інформація, описана в доповіді, буде корисною для аналізу й висновків про безпековий клімат для правозахисників і громадських активістів.

¹ Див. Активізм-2020: моніторингова доповідь щодо переслідувань активістів і правозахисників / ZMINA: <https://zmina.ua/publication/aktivizm-2020-monitoryngova-dopovid-shhodo-peresliduvan-aktyvistiv-i-pravozahisnykiv/>

МЕТОДОЛОГІЯ

Загальна методологія моніторингу ґрунтується на напрацюваннях Центру прав людини ZMINA з моніторингу й документування, що схвалені Коаліцією на захист громадянського суспільства², а також на методології, що використовувалася під час укладання аналітичної доповіді³ «Становище правозахисників та громадських активістів в Україні у 2019 році».

Ця доповідь містить опис випадків нападів, переслідування й тиску на правозахисників та громадських активістів на підконтрольних уряду України територіях, що відбулися протягом липня-вересня 2020 року, а також нововиявлених у цей час обставин у справах щодо подібних інцидентів за першу половину 2020 року.

Більш детально з методологією дослідження, а також переліком інцидентів за попередній період можна ознайомитися в доповіді «Активізм-2020: моніторингова доповідь щодо переслідувань активістів і правозахисників»⁴.

² Див. Методологія документування / Коаліція на захист громадянського суспільства, 20.11.2018: <http://cs-coalition.org/ua/dokumenty/metodolohiia-dokumentuvannia>

³ Становище правозахисників та громадських активістів в Україні у 2019 році: аналітична доповідь / М. Лаврінок, В. Ліхачов; ред. Т. Печончик; Українська Гельсінська спілка з прав людини, ZMINA, Truth Hounds. – Київ, 2020. – 88 с. <https://zmina.ua/publication/stanovyshhe-pravozahysnykiv-ta-gromadskyh-aktyvistiv-v-ukrayini-u-2019-rocz-i-analitychna-dopovid/>

⁴ Див. Активізм-2020: моніторингова доповідь щодо переслідувань активістів і правозахисників / ZMINA: https://zmina.ua/content/uploads/sites/2/2020/04/aktyvizm2020_monitoryngova-dopovid.pdf (с. 5–8)

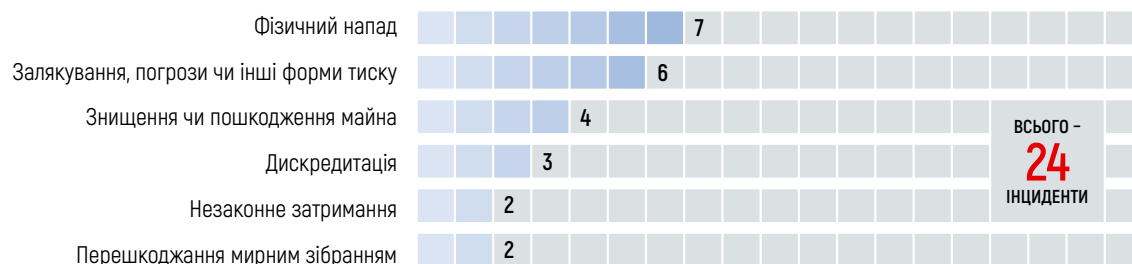
СИТУАЦІЯ І ТРЕНДИ

СИТУАЦІЯ У ТРЕТЬОМУ КВАРТАЛІ 2020 РОКУ

За третій квартал 2020 року було зафіксовано 24 випадки переслідувань за громадську діяльність: 8 – у липні, 4 – у серпні та 12 – у вересні.

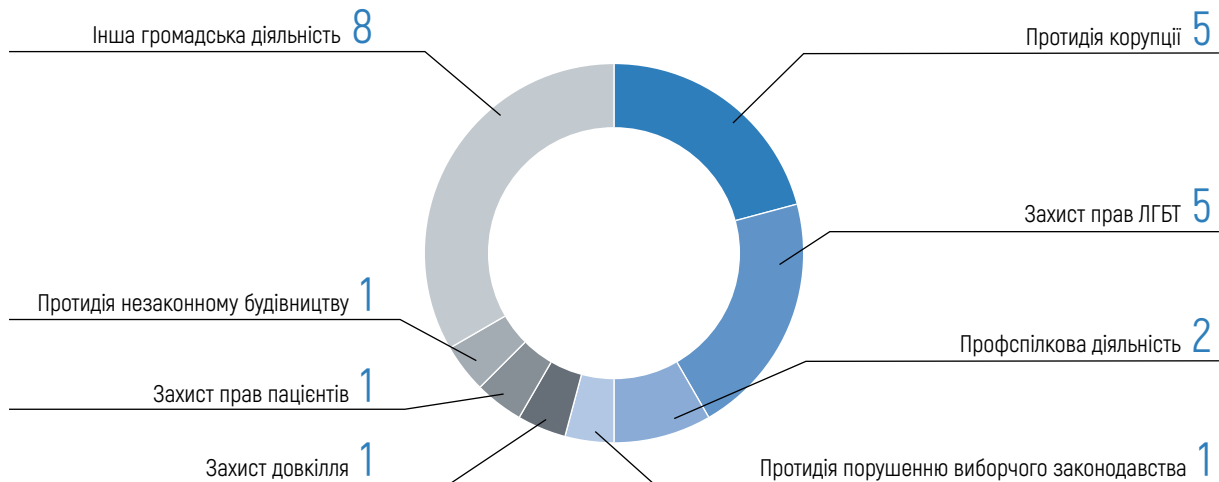
Серед них найбільше трапилось у Києві (10) та на Одещині (6). 3 інциденти зафіксовано в Київській області, по 2 – на Дніпропетровщині та Харківщині, 1 – у Запоріжжі.

Найбільше за моніторинговий період сталося фізичних нападів (7) та спроб залякування (6) громадських активістів. В окремих випадках погрози поєднувалися зі стеженням і демонстративними візитами додому до потерпілих активістів.

Окрім того, у третьому кварталі було зафіксовано 4 випадки знищення чи пошкодження майна громадських активістів. Зокрема, йдеться про підпал будинку керівника ГО «Центр протидії корупції» **Віталія Шабуніна**, що трапився наприкінці липня (див. розділ «Огляд інцидентів»),

який міг спричинити людські жертви, оскільки всередині спали батьки активіста: вогонь побачила сусідка й розбудила їх, фактично таким чином урятувавши.

За моніторинговий період також було задокументовано 3 випадки дискредитації стосовно як окремих осіб, так і громадських організацій.

2 зафіксованих інциденти стосувалися перешкоджання проведенню мирних зібрань і ще 2 – незаконного затримання чи арешту людей під час проведення акцій протесту. Окремі затримані повідомляли про побиття й низку процесуальних порушень з боку поліцейських. Водночас в окремих випадках активістам вдалося через суд домогтися виправдання за складеними на них протоколами про адміністративні правопорушення (зокрема, йдеться про **Олександра Кольченка**, якого Апеляційний суд Києва визнав невинуватим у дрібному хуліганстві під час демонстрації біля посольства Білорусі).

Найбільш ризикованими видами громадської діяльності серед такої, яку вдається ідентифікувати за методологією дослідження, залишається протидія корупції (5) та захист прав ЛГБТІК (5).

У третьому кварталі 2020 року спостерігається різке зростання агресії з боку праворадикалів проти ЛГБТІК-активістів у регіонах, зокрема в Одесі, Харкові та Запоріжжі, у відповідь на проведення в цих містах правозахисних і просвітницьких заходів для ЛГБТІК-спільноти (прайдів). Йдеться про серію нападів на ком'юніті-центри для ЛГБТІК з метою псування майна, а також про спроби зірвати прайд у Запоріжжі та Одесі. В останньому випадку напад був успішним, але попри велику кількість постраждалих (організатори говорять про принаймні 16 таких осіб, але до органів правопорядку зверталися потім не всі), поліція відмовилась починати провадження за їхніми заявами, реєструючи їх як звернення громадян.

Що стосується цифрових загроз, то за період з липня по вересень 2020 року громадська організація «Лабораторія цифрової безпеки» зафіксувала 16 інцидентів, що сталися з представниками громадського сектору та журналістами. Зокрема, йдеться про 10 випадків фішингу (з них 1 – таргетований на конкретну людину, а також 1 – від імені фейсбук-сторінки); 1 успішний злам електронної пошти та 4 спроби зламу пошти або облікових записів у соцмережах. До того ж як окремий інцидент вони зафіксували випадок із встановленням техніки для стеження за журналістом-розслідувачем Михайлом Ткачем⁵.

⁵ «Прослушка» журналіста Ткача. Отвір у стелі, ймовірно, робився з метою стеження – фахівці / Радіо Свобода, 13 серпня 2020 року: <https://www.radiosvoboda.org/a/tkach-otvory-u-steli/30780424.html>

РЕЗУЛЬТАТИ З ПОЧАТКУ 2020 РОКУ

Усього станом на 1 жовтня від початку року було зафіксовано 74 випадки переслідувань за громадську діяльність.

Серед них найбільше стосуються фізичних нападів на активістів (18), їхнього залякування (14) та знищення чи пошкодження їхнього майна (13). Окрім того, задокументовано по 6 випадків, які мають ознаки юридичного переслідування, дискредитації та перешкоджання мирним зібранням. 4 інциденти стосувалися порушення приватності, ще 2 – перешкоджання діяльності громадських організацій.

У тих випадках, коли йшлося про кілька видів переслідувань одночасно, для статистики ми враховували ті, які для кожного інциденту були більш значущими.

Територіально найбільше випадків трапилось у Києві (34) та на Одещині (11). Третє місце ділять між собою Київська та Дніпропетровська області, де зафіксовано по 6 інцидентів.

Тенденція щодо видів діяльності, через яку активісти найбільше зазнають переслідувань, зберігається з попереднього моніторингового періоду. Найбільш небезпечними в Україні залишається протидія корупції (14 випадків), захист прав ЛГБТІК (11) та захист довкілля (5).

ВИЗНАЧАЛЬНІ ТРЕНДЕНЦІЇ

Упродовж третього кварталу 2020 року низка явищ продовжувала негативно впливати на загальну атмосферу для громадянського суспільства в Україні. Одним із ключових факторів лишалася пандемія коронавірусу SARS-CoV-2, що стала причиною для звуження форм і можливостей роботи громадських організацій і окремих активістів. Утім, протягом липня-вересня більшість карантинних обмежень, які діяли у другому кварталі, були скасовані або суттєво послаблені, що дало можливість громадським організаціям та активістам частково повернутися до попередніх форм і форматів діяльності. Проте з настанням осінньо-зимового періоду, який є більш сприятливим для розповсюдження COVID-19, ризик повернення більш жорстких обмежень є суттєвим.

Крім того, у третьому кварталі 2020 року окремі народні депутати України продовжили практику реєстрації в парламенті законопроектів, що містять недемократичні обмеження свободи об'єднань і асоціацій. Так, услід за внесеними раніше проектами законів про іноземних агентів, люстрацію вихідців із громадського сектору тощо, з'явилися три нові законодавчі ініціативи, які пропонують вилучити термін «гендер» з українського законодавства, забороняють «пропаганду гомосексуалізму» або передбачають надмірні вимоги до оприлюднення фінансової інформації громадських організацій.

Фактором, який варто окремо відзначити у третьому кварталі 2020 року в контексті громадського активізму, була передвиборча кампанія. На 25 жовтня 2020 року в Україні заплановано проведення чергових місцевих виборів. На них обиратимуть депутатів сільських, селищних і міських рад та сільських, селищних і міських голів. На цих виборах кандидатами в депутати від різних політичних сил, серед інших, були висунуті також громадські активісти, на яких раніше вчинялися напади або чинився інший тиск і переслідування. У ряді випадків громадські активісти на особистому прикладі продемонстрували, що їх не залякали, навпаки – вони готові балотуватися і брати активну участь у вирішенні проблем своїх громад і регіонів.

Більш детальний аналіз окреслених трендів наводиться нижче.

МІСЦЕВІ ВИБОРИ І ГРОМАДСЬКИЙ АКТИВІЗМ

1 січня 2020 вступив в силу новий Виборчий кодекс, який змінив правила виборів до місцевих рад. Згідно із цим кодексом, призначені на 25 жовтня 2020 року місцеві вибори вперше відбуватимуться за відкритими списками, коли кандидати, які набрали достатню кількість голосів виборців, можуть рухатися вгору по партійних списках і бути обраними до органів місцевого самоврядування. Крім того, на місцевих виборах 2020 року вперше запроваджено гендерні квоти для політичних партій. З цього року для реєстрації на виборах в списку партії має бути не менше 40% представників однієї статі.

Голосування за мажоритарною системою проходитиме лише у територіальних громадах, що мають менше 10 тис. жителів, можливе самовисування кандидатів. В місцевих радах з населенням понад 10 тис. жителів, голосування проходитиме за відкритими списками та оновленою пропорційною системою, без самовисування кандидатів. Депутатські місця отримують партії, які подолають 5% бар'єр. Окрім того, в містах із населенням понад 75 тисяч мешканців буде проводитися другий тур голосування при обранні міських голів; можливе самовисування кандидатів на посаду міських голів.

Прикметним фактом, який варто окремо відзначити в контексті передвиборчої кампанії, стало балотування в органи місцевого самоврядування по ряду округів громадських активістів, які раніше були жертвами нападів та інших видів переслідування через їхню громадську діяльність. Зазначені активісти балотувалися від різних політичних партій, включаючи ВО «Батьківщина», «Голос», «Громадянську позицію», «За майбутнє», ВО «Свобода», «Силу і честь», «Слугу народу», УДАР, «Європейську солідарність» та інші, місцевих політичних сил (наприклад, Блок Едуарда Гурвіца, Одеса; «Команда надії», Київська область; «Блок Світличної – Разом», Харків), а також як самовисуванці.

Нижче наводимо невичерпний перелік таких прикладів.

Київський регіон

Віктор Бархоленко є кандидатом на посаду міського голови Бучі Київської області від Всеукраїнського об'єднання «Свобода». Бархоленко – учасник та організатор багатьох акцій, спрямованих на захист та охорону лісу від забудови, багато років веде боротьбу із незаконним розподілом землі та вирубкою лісів у Приірпінні. Починаючи з 2008 року, на нього було вчинено 4 напади. 30 жовтня 2008 року Бархоленка побили палицями двоє невідомих. 18 листопада 2014 року активіста облили зеленкою незнайомі, які, представившись журналістами, покликали Бархоленка нібито на інтерв'ю. У ніч з 8 на 9 серпня 2015 року кілька невідомих вдерлися до будинку активіста. У ніч 24 січня 2015 року невідомі побили вікна його будинку.

Громадський активіст із Ірпеня Київської області **Лаврентій Кухалейшвілі** є кандидатом у депутати від ВО «Свобода» одразу до двох міських рад – Ірпінської (1-й округ) та Бучанської (7-ий округ). Через протидію незаконним забудовам, критику міської влади і екологічний активізм на Кухалейшвілі двічі спалювали авто – 17 лютого 2019 року і у 2012 році.

Засновник ГО «Захистимо Протасів Яр» **Роман Ратушний** балотується від партії УДАР чинного міського голови столиці Віталія Кличка у 12-му окрузі у Києві. У 2019 році ініціатива «Захистимо Протасів Яр» протестувала проти будівництва трьох багатоповерхівок в парковій зоні Києва. Місцеві мешканці та представники ініціативної групи «Захистимо Протасів Яр» неодноразово зіштовхувались із агресивною поведінкою охоронців, найнятих будівельною компанією. Ратушному надходили погрози у зв'язку з захистом Протасового Яру (зокрема від Геннадія Корбана, якого вважають бенефіціаром забудови), через які він був змушений переховуватися. Активістам вдалося зупинити забудову через суд. 25 вересня 2020 року Окружний адміністративний суд м. Києва визнав протиправним та скасував дозвіл⁶ на виконання бу-

⁶ Рішення ОАСК від 25 вересня 2020 року № 640/11054/19 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91816375>

дівельних робіт, наданий замовнику ТОВ «Дайтона груп» і генпідряднику ТОВ «Будівельна компанія «Індбуд». Коментуючи рішення балотуватися на місцевих виборах, ГО «Захистимо Протасів Яр» повідомила⁷, що уклала з партією УДАР меморандум, згідно з яким УДАР зобов'язався голосувати за проекти, які подаватиме Ратушний у разі обрання його депутатом. Також партія пообіцяла самостійно ініціювати створення парку на всій території Протасового Яру та протидіяти забудові.

Активістка **Михайлина Скорик-Шкарівська** балотується на посаду міського голови Ірпеня від партії «Голос». Скорик-Шкарівська приділяє багато уваги протидії незаконним забудовам в Ірпені. Потерпала від численних дискредитаційних кампаній. Наприклад, 13 лютого 2020 року на сайті «Правда Ірпеня» було опубліковано недостовірний матеріал із заголовком «Михайлина Скорик-Шкарівська прийшла п'яна на сесію міськради». Як пояснює Скорик-Шкарівська, проблемою для притягнення до відповідальності за поширення неправдивої інформації є те, що «Правда Ірпеня» та інші подібні ресурси не зареєстровані як ЗМІ, а на сайті немає вихідних даних, а також будь-якої інформації про авторів, редакторів чи власників.

Антикорупційний активіст **Сергій Чагаров** є кандидатом в депутати від «Команди наДії» по 5-му виборчому округу Гатненської ОТГ (Київська область). Громадську діяльність Чагаров почав у 15 років, намагаючись дізнатися, як відбувся розподіл 48 га землі в селі Гатне під Києвом та хто надавав дозвіл на будівництво. 13 липня 2017 року під час чергового засідання у Гатненській сільській депутат від «Блоку Петра Порошенка» Олександр Паламарчук застосував фізичну силу по відношенню до 16-річного Чагарова через критику його діяльності у Facebook. Пізніше, 27 серпня 2018 року, невідомі кинули Сергію Чагарову на подвір'я будинку, де він мешкав із батьками, вибуховий предмет.

Одеський регіон

Голова ГО «Зелений лист» **Владислав Балінський** балотується до Одеської міської ради від політичної партії «Європейська солідарність». Балінський – захисник історичної спадщини Одеси та викривач корупції. В ніч на 28 листопада 2019 року в Одесі було розбито скло в його машині. Активіст впевнений, що пошкодження автівки пов'язане із його громадською діяльністю. За тиждень до нападу Балінський виграв суд проти компанії «Солінг», яка вела незаконне будівництво на території Міського саду.

⁷ Громада Протасового яру пояснила, чому її засновник іде на вибори від Кличка / Хмарочос, 22.09.2020 <https://hmarochos.kiev.ua/2020/09/22/gromada-protasovogo-yaru-poyasnyla-chomu-yiji-zasnovnyk-ide-na-vybory-vid-klychka/>

Активіст **Юрій Дяченко** балотується по 7-му округу до Одеської міської ради від партії «Європейська солідарність». Його публічна діяльність пов'язана з протидією незаконним міським забудовам та громадським контролем за місцевою владою. Дяченко регулярно вів відеозйомку і відеотрансляцію засідань Одеської міської ради. 19 вересня 2018 року у приміщенні міської ради четверо співробітників муніципальної охорони, застосовуючи силу, виштовхали Дяченка з приміщення міської ради і заборонили проводити відеозйомку. Також 20 травня 2018 року невідомі напали на Дяченка, розбили планшет і пригрозили, щоб він перестав займатися громадською діяльністю. Активіст зазнавав нападів з погрозами протягом 2016-2017 років, зокрема, через його висвітлення засідань міської ради.

Головний редактор журналу «Громадське слідство» **Григорій Козьма** є кандидатом у депутати Одеської міської ради від «Блоку Едуарда Гурвіца». Раніше Козьма оприлюднив схему виведення з власності Міністерства оборони України території військового аеродрому «Одеса-Шкільний» під забудову. Видання опублікувало понад 20 антикорупційних розслідувань, 8 з яких стали приводом для кримінальних проваджень Національного антикорупційного бюро України. 2 серпня 2018 року на Григорія Козьму та голову одеської організації «Народний рух України» Михайла Кузаконя скоєно напад з використанням вантажівки ГАЗ, яка на великій швидкості врізалася в автомобіль Григорія Козьми.

Співзасновник медіацентру «Одеська політична платформа» **Михайло Кузаконь** як самовисуванець балотується на посаду міського голови Одеси. 2 серпня 2018 року на нього та журналіста Григорія Козьму в Одесі було скоєно напад з використанням вантажівки ГАЗ, яка на великій швидкості врізалася в автомобіль Григорія Козьми. Михайло Кузаконь був заявником в кримінальних справах за корупцією, зокрема у справі «Краяни», в якій були оголошені підозри одеському меру Геннадію Труханову і кільком чиновникам мерії. 8 лютого 2019 року Кузаконь заявляв, що на нього вдруге готується замах на вбивство, відповідну інформацію він передав правоохоронним органам.

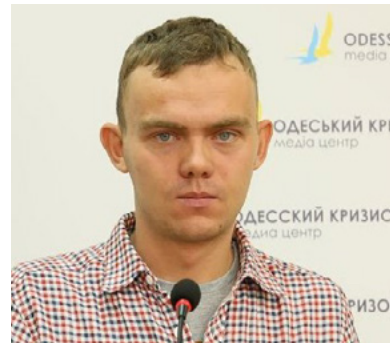
Громадський активіст і борець із незаконними забудовами **Олег Михайлик** балотується в мери Одеси як самовисуванець. 22 вересня 2018 року в центрі Одеси на Михайлика був вчинений замах. Невідомий вистрілив у нього біля будинку, у якому мешкає активіст. Поранений встиг дійти до під'їзду, де напівпритомним його виявили сусіди. Через велику втрату крові Михайлик пережив клінічну смерть у машині швидкої. Крім того, на активіста нападали і раніше. У грудні 2013 року його побили невідомі біля офісу організації «Захист прав інвесторів новобудов і власників житла «Праве діло», обласний осередок якої на той момент очолював Михайлик.

Активістка **Аліна Радченко** є кандидаткою в депутати Одеської міської ради по 1-му округу від «Блоку Едуарда Гурвіца». У вересні 2016 року її було побито під час силового розгону акції «Одеса без Труханова». Вже за рік в центрі Одеси, неподалік від дому, на Радченко напали знову: невідомий підбіг ззаду і завдав активістці сильний удар по голові. Аліна Радченко пов'язувала напад на себе із участю у чисельних акціях проти мера Одеси Геннадія Труханова та його партнера Володимира Галантерніка, зокрема її боротьбою проти захоплення військового аеродрому «Шкільний» в Одесі.

Голова громадської організації «Спільна мета» **Володимир Савченко** балотується в депутати Одеської міської ради від політичної партії «Сила і Честь». Серед напрямків діяльності організації – протидія незаконній забудові, зокрема, на береговій лінії Одеси, а її активісти здійснюють юридичний та інформаційний супровід таких справ у судах. 9 липня 2020 року на Савченка був вчинений напад, в результаті якого той отримав струс мозку та забоїв м'яких тканин. Цього дня в Одесі відбувалися мітинги проти незаконної забудови (напередодні суд видав заборони на проведення будівельних робіт за певними адресами, і активісти принесли ці ухвали до кожного з будмайданчиків).

Харківський регіон

Голова правління Харківського антикорупційного центру **Дмитро Булах** балотується до Харківської міської ради від «Блоку Світличної – Разом». Є депутатом Харківської облради. 30 серпня 2017 року Булаха жорстоко побили невідомі біля станції метро «Тракторний завод». Активіст пов'язував напад із громадською діяльністю: антикорупційний центр, який він очолює, робив багато розслідувань та позивався в судах через незаконну діяльність своїх опонентів. Внаслідок нападу Булах був шпиталізований та прооперований. Лікарі встановили в нього закриту черепно-мозкову травму, перелом двох ребер, пневмоторакс та струс головного мозку.

Правозахисник **Максим Корнієнко** балотується по 2-му округу до Вовчанської ОТГ Харківської області від політичної партії «За майбутнє». У 2016 році Корнієнко став жертвою незаконного адміністративного переслідування. Так, 14 листопада 2016 року правозахисник, який вів спостереження за відкритими слуханнями у кримінальній справі стосовно двох представників ромської громади в Вовчанському районному суді Харківської області, був заарештований на 15 днів, оскільки відмовився припинити відеозйомку та прослідувати із зали суду у райвідділ поліції. Суд визнав у діях правозахисника адмінправопорушення. Пізніше апеляційний суд скасував це рішення і виправдав Корнієнка.

Кіровоградський регіон

Екоактивіст **Михайло Берчук** є кандидатом у депутати від ВО «Свобода» по 1-му округу до Світловодської міської ради. 14 березня 2017 року у селищі Власівка Світловодського району Кіровоградської області двоє невідомих жорстоко побили Берчука дерев'яними битами. Із тяжкими тілесними ушкодженнями активіст потрапив до реанімації. У нього була черепно-мозкова травма, зламана одна рука, а друга рука сильно травмована. Берчук розповів, що впродовж тривалого часу до нападу відчував стеження за собою. Щоб захистити себе, активіст звертався до поліції, однак правоохоронні органи не відреагували на його повідомлення про переслідування. Михайло Берчук припускав, що напад був реакцією на його діяльність у сфері екології. Зокрема він боровся проти забруднення довкілля місцевими підприємствами з виробництва олії та майонезів. Це був уже другий напад на активіста, а перший стався наприкінці вересня 2016 року, коли Берчук організував у селищі акцію протесту проти вантажних автомобілів, які попри заборонний дорожній знак регулярно возили сировину підприємствам через селище. Після цього 10 жовтня 2016 року двоє невідомих напали на нього у центрі Власівки і били руками та ногами, приснувши в обличчя газом із балончика. Активісту були нанесені травми голови (розбитий ніс, пошкоджене око, струс мозку), однак, незважаючи на наявність свідків, винних так і не встановили.

Житомирський регіон

Громадський активіст **Олександр Ніколайчук** є кандидатом у депутати по 6-му округу до Житомирської обласної ради від Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина». 10 липня 2015 року в Олевську Житомирської області невідомі жорстоко побили Ніколайчука, який боровся проти незаконного видобутку бурштину і «бурштинової мафії» у Житомирській області, пов'язаних із цим корупційних схем та шкоди, що завдавалася екосистемі. Напад стався після того, як Ніколайчук повернувся з наради щодо припинення незаконного видобутку бурштину. Під'їхала машина, з якої вискочили троє чоловіків у спортивних костюмах і почали бити активіста залізними кийками.

Хмельницький регіон

Антикорупційний активіст **Артур Сторожук** балотується до по 2-му округу Хмельницької міської ради від партії «Громадянська позиція». Напад на Сторожука, який у 2017 році очолював хмельницький осередок «Автомайдану», стався 31 жовтня 2017 року у Хмельницькому поблизу власного будинку. Невідомі ззаду нанесли йому удари в голову, а коли активіст впав – били ногами. Сторожук пов'язував напад саме зі своєю громадською діяльністю, а ймовірними замовниками називав фігурантів кримінальних проваджень, які було відкрито нещодавно на основі розслідувань, що проводив активіст відносно незаконних забудівель та розподілу земельних ділянок у Хмельницькому. Також напередодні нападу Сторожук з колегами провели пресконференцію, під час якої критикували прокуратуру області за участь у корупційних схемах забудовників.

Рівненський регіон

Громадська активістка із Вараша **Ольга Кравчук** є кандидаткою в депутати по 1-му округу Вараської міської ради та до Рівненської обласної ради від політичної партії «Голос». Кравчук викривала корупцію у місцевій лікарні та домоглася створення робочої групи за розпорядженням міського голови Вараша, що ініціювала перевірку цільового використання коштів з боку Державного закладу «Спеціалізована медико-санітарна частина №3 Міністерства охорони здоров'я України» в період 2015–2019 років. Після цього 18 січня 2020 року невідомий удерся у квартиру активістки, що поверталася додому зі своєю дворічною дитиною, душив її та погрожував.

Закарпатський регіон

Віктор Щадей балотується на посаду міського голови Ужгорода від партії «Слуга народу». Щадей був депутатом Ужгородської міської ради, засновником Закарпатського центру підтримки ОСББ, проводив громадський моніторинг закупівель міської влади і звертався щодо зловживань до органів правопорядку, активно висвітлюючи перебіг подій у соцмережах. 26 березня 2020 року в Ужгороді невідомі облили жовтою фарбою автомобіль Щадея та залишили на даху похоронний вінок. Постраждалий пов'язував інцидент зі своєю громадською діяльністю та вважав це залякуванням. Під час Євромайдану Щадей був координатором «Закарпатського намету» на Майдані, пізніше – комендантом зайнятої ужгородцями Закарпатської ОДА. З лютого 2014 року, після висловлення вотуму недовіри міському голові В. Погорелову, Щадей певний час виконував обов'язки мера Ужгорода. Тоді ж був скоєний ще один напад на нього: 4 березня 2014 року невідомий напав на Щадея з ножем, коли той повертався додому.

Таким чином, незважаючи на погрози, стеження, напади, дискредитаційні кампанії та інші види тиску, немало громадських активістів не тільки не припинили своєї діяльності, але й вирішили балотуватися в органи місцевого самоврядування і брати на себе відповідальність за розвиток своїх селищ і міст.

ЗАГРОЗИ ЗАКОНОДАВЧОГО ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ОБ'ЄДНАНЬ І АСОЦІАЦІЙ

Під час третього кварталу 2020 року у Верховній Раді України було зареєстровано три нових законопроекти, що є загрозливими для громадянського суспільства, порушують Конституцію і міжнародні зобов'язання України й неправомірно обмежують свободу об'єднань та асоціацій в Україні (всі внесені депутатами від фракції політичної партії «Слуга народу»).

Йдеться про законопроект №3916 від 22.07.2020, який забороняє «пропаганду гомосексуалізму чи трансгендеризму» і пропонує вилучити термін «гендер» з українського законодавства, №3917 від 22.07.2020, який вводить відповідальність за «пропаганду гомосексуалізму та

трансгендеризму», та №3936 від 27.07.2020, який передбачає надмірні вимоги до розкриття фінансової інформації громадських організацій.

Нижче наведено стислий огляд вказаних законопроектів, зареєстрованих у третьому кварталі 2020 року.

■ ЗАКОНОПРОЄКТИ ПРО ЗАБОРОНУ «ПРОПАГАНДИ ГОМОСЕСУАЛІЗМУ ЧИ ТРАНСГЕНДЕРИЗМУ» І ВИЛУЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ГЕНДЕР» З УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

22 липня 2020 року члени депутатської фракції політичної партії «Слуга народу» **Георгій Мазурашу** та **Олена Лис** зареєстрували у парламенті проєкт закону **№3916** про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони сім'ї, дитинства, материнства і батьківства.

Цей законопроект передбачає внесення змін до законів «Про захист суспільної моралі», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про освіту» з метою заборони «пропаганди гомосексуалізму чи трансгендеризму». Також цим проєктом закону передбачені зміни до законів «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» з метою вилучення терміну «гендер» із вказаних законів.

У цей же день, 22 липня 2020 року, ці ж члени депутатської фракції політичної партії «Слуга народу» **Георгій Мазурашу** та **Олена Лис** зареєстрували у парламенті проєкт закону **№3917** про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за пропаганду «гомосексуалізму та трансгендеризму».

Він пропонує внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, встановивши статтю 180.2 новий склад адміністративного правопорушення «*Пропаганда гомосексуалізму або трансгендеризму, що може негативно вплинути на фізичне чи психічне здоров'я, моральний чи духовний стан та розвиток людини*» із накладенням штрафів у розмірі до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Обидві законодавчі ініціативи суперечать⁸ міжнародно-правовим зобов'язанням взятим на себе Україною, практиці міжнародних договірних органів, членом яких є Україна, позиції, висловленій експертами Ради ООН з прав людини і Верховним Комісаром ООН з прав людини, практиці ЄС в сфері боротьби з дискримінацією, стандартам Ради Європи та практиці ЄСПЛ у сфері захисту від дискримінації, а тому повинен бути відхилений Верховною Радою України.

У разі ухвалення будь-якого із вказаних законопроектів це відкине Україну у демократичному розвитку і стане суттєвим викликом для роботи правозахисних організацій в Україні, зокрема тих, як працюють на захист прав ЛГБТІ-спільноти та утвердження гендерної рівності.

■ ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО НАДМІРНІ ВИМОГИ ДО РОЗКРИТТЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

27 липня 2020 року член депутатської фракції політичної партії «Слуга народу» **Олександр Дубінський** зареєстрував у Верховній Раді проєкт закону **№3936** про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення оприлюднення інформації про фінансування діяльності громадських об'єднань щодо дотримання міжнародних стандартів в сфері прав людини та верховенства права закону.

⁸ Див. детальніше: Аналіз проєктів законів № 3916 та № 3917 від 22.07.2020 на предмет дотримання міжнародних стандартів в сфері прав людини та верховенства права / О. Виноградова, Центр прав людини ZMINA

Дубінський пропонує зобов'язати громадські організації з іноземною підтримкою оприлюднювати на власному веб-сайті та подавати суб'єкту державної реєстрації щороку до 1 березня інформацію про:

- персональний склад керівників та осіб, яких обрали до складу керівного органу ГО;
- кількість членів ГО, встановлену суму внесків на звітний рік та їх фактичне надходження на рахунок ГО;
- загальну суму отриманих ГО доходів від фізичних осіб, підприємств, установ та організацій;
- суму та цілі отриманих ГО доходів з-за кордону, а також країну походження коштів;
- суму та цілі видатків ГО, здійснених за рахунок коштів, отриманих з-за кордону;
- участь керівників ГО в керівних органах інших громадських об'єднань та політичних партій.

Порушників законопроект пропонує виключати з Реєстру неприбуткових установ та організацій і зобов'язати платити податки, штрафи й пеню. Депутат також хоче заборонити бути платниками єдиного податку першої-третьої груп юридичним та фізичним особам, які надають послуги громадській організації або її товариствам, підприємствам.

Подібні за змістом законопроекти уже вносилися до парламенту попереднього скликання президентом Петром Порошенком. Зокрема, йдеться про проекти законів №6674 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення відкритості для суспільства інформації про фінансування діяльності громадських об'єднань та використання міжнародної технічної допомоги» та №6675 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення відкритості для суспільства інформації про фінансування діяльності громадських об'єднань та використання міжнародної технічної допомоги». У 2018 році Венеціанська комісія разом з БДІПЛ ОБСЄ надали Спільний висновок щодо двох зазначених законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України минулого скликання. У висновку йшлося⁹ про те, що *«пропонований режим розкриття фінансової інформації суперечить правам людини та основним свободам, а саме свободі об'єднань, праву на повагу до приватного життя та забороні дискримінації. Венеціанська комісія та ОБСЄ / БДІПЛ не бачать необхідності таких поправок і рекомендують переглянути їх у цілому.»*

Детальний аналіз¹⁰ Центру прав людини ZMINA також свідчить, що законопроект №3936 не узгоджується із міжнародними зобов'язаннями, взятими Україною на себе, зокрема передбаченими Міжнародним пактом про громадянські та політичні права та Європейською конвенцією з прав людини; йде врозріз з позицією Спеціального доповідача ООН з питань права на свободу мирних зібрань та об'єднань, висловленою в його численних звітах; суперечить Керівним принципам БДІПЛ ОБСЄ та Венеціанської комісії щодо свободи об'єднання 2014 року тощо.

Можна зробити висновок, що метою цієї ініціативи О. Дубінського є встановлення необґрунтованого податкового контролю з боку держави за діяльністю громадських об'єднань в Україні, що порушує принцип рівності усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації податкового законодавства України.

У цілому ж із початку 2020 року в українському парламенті було зареєстровано щонайменше 12 законопроектів, що є дискримінаційними стосовно громадських організацій та активістів і несуть ризики для вільного розвитку громадянського суспільства в Україні, оскільки прирів-

⁹ Ukraine – Joint Opinion on Draft Law No. 6674 «On Introducing Changes to Some Legislative Acts to Ensure Public Transparency of Information on Finance Activity of Public Associations and of the Use of International Technical Assistance» and on Draft Law No. 6675 «On Introducing Changes to the Tax Code of Ukraine to Ensure Public Transparency of the Financing of Public Associations and of the Use of International Technical Assistance» adopted by the Commission at its 114th Plenary Session (Venice, 16-17 March 2018) [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2018\)006-e#](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2018)006-e#)

¹⁰ Див. детальніше: Аналіз проекту закону № 3936 від 27.07.2020 про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення оприлюднення інформації про фінансування діяльності громадських об'єднань щодо дотримання міжнародних стандартів в сфері прав людини та верховенства права / О. Виноградова, Центр прав людини ZMINA

нують адвокаційну діяльність ОГС до комерційного лобізму, передбачають люстрацію вихідців з громадського сектору або введення поняття «іноземних агентів», забороняють громадським активістам проводити акції протесту біля судів, запроваджують «перевірки на поліграфі» для громадських активістів, вилучають термін «гендер» із законодавства та забороняють «пропаганду гомосексуалізму» тощо.

Ці проєкти законів унесені народними депутатами від трьох політичних фракцій: **«Слуга народу»**, **«Батьківщина»** та **«Опозиційна платформа – За життя»**, зокрема, ідеться про:

1. Проєкт Закону про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні (**№3059** від 11.02.2020). Автори: **Юлія Тимошенко**, голова депутатської фракції політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»; **Сергій Власенко**, член депутатської фракції політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».
2. Проєкт Закону про лобізм (**№3059-1** від 28.02.2020). Автори: **Олександр Дубінський** та **Ольга Василевська-Смаглюк**, члени депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».
3. Проєкт Закону про лобістську діяльність (**№3059-3** від 03.03.2020). Автори: **Денис Монастирський** та **Павло Фролов**, члени депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».
4. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення рівних прав та можливостей громадян із представництва у наглядових радах та органах правління державних унітарних підприємств, господарських товариств та державних банків та справедливого формування і ефективної діяльності таких наглядових рад із врахуванням національних інтересів України (**№3193-1** від 17.03.2020). Автори: **Андрій Деркач**, позафракційний; **Олександр Дубінський**, член депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».
5. Проєкт Закону про внесення змін до статті 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо заборони проведення мітингів біля будівель судів (**№3291** від 30.03.2020). Автор – **Сергій Демченко**, член депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».
6. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про очищення влади» (щодо недопущення зовнішнього впливу на інтереси держави) (**№3326** від 13.04.2020). Автор – **Федір Христенко**, член депутатської фракції політичної партії «Опозиційна платформа – За життя».
7. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо прозорості діяльності громадських об'єднань з іноземною підтримкою) (**№3564** від 29.05.2020). Автор – **Олександр Дубінський**, член депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».
8. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо заборони фінансування органів влади та їх посадових (службових) осіб з-за кордону та заборони найвищим посадовим особам держави мати громадянство (підданство) іноземної держави (**№3572** від 02.06.2020). Автор – **Вадим Рабінович**, співголова депутатської фракції політичної партії «Опозиційна платформа – За життя».
9. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони сім'ї, дитинства, материнства і батьківства (**№3916** від 22.07.2020). Автори – **Георгій Мазурашу**, **Олена Лис**, члени депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».
10. Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за пропаганду гомосексуалізму та трансгендеризму (**№3917** від 22.07.2020). Автори – **Георгій Мазурашу**, **Олена Лис**, члени депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».

11. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення оприлюднення інформації про фінансування діяльності громадських об'єднань щодо дотримання міжнародних стандартів в сфері прав людини та верховенства права закону (№3936 від 27.07.2020). Автор – **Олександр Дубінський**, член депутатської фракції політичної партії «Слуга народу».

Один із зареєстрованих законопроектів уже знято з розгляду ВР, а саме:

12. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за публічні заклики та/або пропаганду відмови від народження дітей, руйнування інституту сім'ї, позашлюбних і протиприродних статевих відносин та розпусти) (№3316-1 від 24.04.2020). Автор – **Олег Волошин**, член депутатської фракції політичної партії «Опозиційна платформа – За життя».

Більшість із вказаних законопроектів були розроблені не для регулювання конкретно діяльності громадських організацій, адже вони стосуються інших сфер. Однак деякі положення цих документів прямо чи опосередковано впливають на діяльність громадських організацій та громадянські свободи загалом. Крім того, частина подібних ініціатив синхронізується з дискредитаційною кампанією проти «соросят» і антизахідною риторикою, яку розгортає частина політичних сил.

У разі прийняття навіть одного із наведених вище законопроектів це стане серйозним ударом по ситуації з правами людини та свободою об'єднань і асоціацій в Україні.

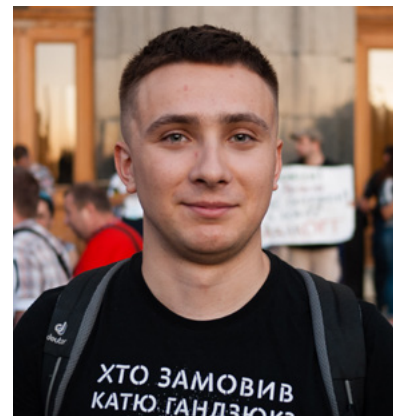
РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВИЙ РОЗГЛЯД РЕЗОНАНСНИХ СПРАВ СТОСОВНО ГРОМАДСЬКИХ АКТИВІСТІВ

Упродовж звітного періоду ZMINA продовжувала моніторинг резонансних кримінальних справ, що стосувалися правозахисників і громадських активістів. Зокрема, ідеться про розслідування та судовий розгляд справ щодо вбивств правозахисниці Ірини Ноздровської, херсонської активістки Катерини Гандзюк, а також кримінальної справи за звинуваченням одеського активіста Сергія Стерненка у вбивстві його нападника.

Справа Сергія Стерненка

У 2018 році в Одесі було вчинено три напади на Сергія Стерненка, координатора ГО «Небайдужі» й колишнього керівника обласного відділення організації «Правий сектор», який також захищав Міський сад Одеси від нелегальної забудови. 7 лютого 2018 року активіста побили й завдали йому різаних ран, 1 травня 2018 року влучили гумовою кулею в шию. У ході третього нападу, 25 травня 2018 року, Стерненко смертельно поранив одного з двох нападників, Івана Кузнецова.

Щодо першого нападу на Стерненка поліція не встановила замовника, виконавців та інших співучасників, і про підозру нікому не повідомлялось. Щодо другого нападу підозру оголосили тільки раніше засудженому Абзалу Баймукашеву (якого на місці нападу затримав сам Стерненко). Крім виконавця злочину, про підозру нікому не повідомлялось. Щодо третього нападу на Сергія Стерненка підозру було оголошено Олександрю Ісайкулу та померлому Івану Кузнецову. Їхні дії кваліфіковано як хуліганство, учи-

нене із застосуванням зброї чи іншого предмета, пристосованого для заподіяння тілесних ушкоджень. Пізніше справу проти Кузнєцова закрили у зв'язку із його смертю.

Разом з тим 11 червня 2020 року самому Стерненку повідомили про підозру в умисному вбивстві Кузнєцова і незаконному носінні холодної зброї. 15 червня Шевченківський районний суд Києва ухвалив рішення про запобіжний захід активістові у вигляді цілодобового домашнього арешту на 60 днів. 6 серпня Шевченківський районний суд Києва пом'якшив запобіжний захід Стерненкові: замінив цілодобовий домашній арешт на нічний.

У кінці серпня 2020 року слухання справи Стерненка передали до Одеси, всупереч проханням сторони захисту. Верховний Суд України відмовив Сергієві Стерненку в зміні підсудності справи, де він фігурує як підозрюваний. Далі цю справу слухатиме Приморський районний суд Одеси.

31 серпня прокуратура знову клопотала про арешт Стерненка. Однак 28 вересня колегія суддів Приморського райсуду Одеси відхилила це клопотання і призначила для активіста нічний домашній арешт.

Як і в Києві, в Одесі розгляд справи Сергія Стерненка супроводжувався мітингами біля приміщення суду, куди приходили прихильники активіста. 31 серпня на Стерненка знову напали, цього разу під стінами Приморського районного суду перед початком засідання в його справі. Двоє нападників облили активіста невідомою рідиною, а ще один чоловік знімав усе на відео. Крім того, 1 вересня в Одесі двоє невідомих напали на активіста Олександра Романюка, який приїхав на суд підтримати Стерненка. Напад стався, коли Романюк ішов після засідання на вокзал, щоб повертатися додому. Адвокат Стерненка Віталій Титич через напад на свого підзахисного клопотав про перенесення розгляду справи з Одеси до Києва, однак Верховний Суд відмовився задовольнити це клопотання.

Справа Катерини Гандзюк

Херсонську активістку Катерину Гандзюк облили сірчаною кислотою біля її будинку 31 липня 2018 року. 4 листопада того ж року вона померла в лікарні внаслідок опіків 40% тіла. 6 червня 2019 року п'ятьом виконавцям нападу – Сергію Торбіну, Микиті Грабчуку, Володимирі Васяновичу, В'ячеславу Вишневському та Віктору Горбунову – присудили від трьох до шести років ув'язнення.

Рідні та друзі вбитої активістки вимагають притягнення до відповідальності не лише виконавців, а й замовників цього нападу.

11 лютого 2019 року Генпрокуратура оголосила підозру в організації вбивства Гандзюк голові Херсонської обласної ради Владиславу Мангеру. Суд обрав йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою з можливістю виходу під заставу у розмірі 2 млн 497 тис. 300 гривень, яку й було внесено, і таким чином Мангер вийшов на волю.

У січні 2020 року на території Болгарії за організацію нападу на Гандзюк затримали Олексія Левіна, помічника-консультанта депутата Херсонської облради. 16 березня Левіна екстрадували з Болгарії в Україну.

19 червня 2020 року Печерський райсуд Києва заарештував Мангера без права внесення застави, цей запобіжний захід кілька разів продовжувався.

28 липня Офіс Генерального прокурора скерував до суду обвинувальний акт щодо підозрюваних в організації вбивства Гандзюк Владислава Мангера та Олексія Левіна.

18 серпня Дніпровський районний суд Києва розпочав підготовче засідання в справі вбивства Катерини Гандзюк. Левін прийшов до зали суду майже голий та заявив, що з нього вибивали свідчення проти Мангера, зняли з нього одяг і так привели на суд.

Судове засідання продовжилося 19 серпня і тривало до півночі. Протягом двох днів обидві сторони заявляли клопотання та скарги, зокрема, захисники Мангера та Левіна просили повернути обвинувальний акт прокурору, але це клопотання суддя відхилила. Так само суд не підтримав прохання підозрюваних перенести слухання справи до Херсону.

20 серпня Дніпровський районний суд Києва продовжив запобіжний захід у вигляді арешту Мангеру і Левіну на два місяці, до 18 жовтня 2020 року. Також суд вирішив перевести обох підозрюваних зі слідчого ізолятора СБУ до київського СІЗО.

28 серпня Дніпровський районний суд Києва заслухав обвинувальний акт Мангеру та Левіну щодо причетності до нападу на Катерину Гандзюк, внаслідок чого вона загинула. Як зазначили представники прокуратури, Мангер обвинувачується в замовленні злочину, а Левін – у його безпосередній організації. За версією слідства, обвинувачені за попередньою змовою мали намір завдати потерпілій тяжких тілесних ушкоджень, щоб її залякати: виконавцям пропонували за винагороду облили її кислотою або зламати їй руки й ноги.

Адвокати родини Катерини Гандзюк, своєю чергою, також заявили про подання цивільного позову щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Мангер заявив натомість, що провину відкидає, а в чому його обвинувачують – не розуміє. Левін також заявив про свою невинуватість.

Крім того, тривало кілька паралельних судових процесів по інших епізодах цієї справи. Так, 26 серпня Верховний Суд України почав розгляд скарги фігуранта справи про вбивство Катерини Гандзюк Владислава Мангера на постанову Верховної Ради, якою та затвердила звіт парламентської тимчасової слідчої комісії в справах про напади на активістів. Позивач вважає, що, приймаючи цю постанову, парламент здійснив протиправне втручання у діяльність судових і правоохоронних органів України та розцінює це як політичний тиск. Верховний Суд постановив вилучити протоколи голосування ТСК і проаналізувати їх на засіданні 30 вересня.

Також Дніпровське управління поліції в Києві відкрило кримінальне провадження стосовно невиконання рішення суду з боку народного депутата України Іллі Киви. Він мав спростувати свої слова щодо вбитої активістки Катерини Гандзюк. У жовтні 2018 року в ефірі телеканалу «Еспресо» Кива заявив, що Гандзюк нібито була причетна до корупції в Херсоні. Слова Киви обурили друзів активістки та її рідних, які подали на депутата до суду позов про захист честі, гідності, ділової репутації та зобов'язання спростувати недостовірну інформацію.

У червні 2019 року Солом'янський районний суд Києва задовольнив позов батька Катерини Гандзюк і зобов'язав Киву спростувати неправдиву інформацію в ефірі телеканалу «Еспресо. TV», а також зобов'язав виконавчу службу стягнути з Киви судовий збір у розмірі 1409,60 грн на користь батька Катерини Віктора Гандзюка. Арешт на рахунки Киви наклали лише у квітні 2020 року, тоді ж на користь Гандзюка стягнули майже півтори тисячі гривень. Однак і через рік депутат так і не спростував своїх слів про корупцію Гандзюк.

Активісти ініціативи «Хто замовив Катю Гандзюк?» також постійно наголошують, що до змови стосовно нападу на Гандзюк причетні ще ексголова Херсонської обласної державної адміністрації Андрій Гордєєв та його заступник Євген Рищук. Проте в Генпрокуратурі неодноразово заявляли, що в них бракує доказів для вручення їм підозри.

Справа Ірини Ноздровської

Правозахисниця Ірина Ноздровська кілька років працювала над справою про загибель своєї сестри Світлани Сапатинської, яку 30 вересня 2015 року в селі Демидів на смерть збив племінник голови суду Вишгородського району Дмитро Россошанський. У травні 2017 року Россошанського засудили до семи років ув'язнення. Пізніше, у листопаді 2019 року, його звільнили від відбування покарання. Ноздровська добивалася справедливого покарання для Россошанського.

Її тіло 1 січня 2018 року знайшли у водоймі біля села Демидів Вишгородського району на Київщині. За даними експертизи, жінка загинула від множинних колото-різаних ран. За підозрою у її вбивстві 8 січня затримали 63-річного Юрія Россошанського, батька засудженого Дмитра Россошанського.

У третьому кварталі 2020 року справу про вбивство Ірини Ноздровської продовжував слухати Шевченківський районний суд Києва. Так, суд кілька разів продовжував запобіжний захід у вигляді тримання під вартою Юрієві Россошанському (останній раз – до 1 листопада 2020 року), а також досліджував відео та аудіозаписи його допиту.

9 вересня суд перейшов до розгляду експертиз у справі про вбивство Ноздровської, зокрема суддя зачитав матеріали щодо характеру ушкоджень тіла загиблої активістки, а також стосовно аналізу клітин епітелію, які виявили в неї під нігтями. За висновком експерта, деякі зі згаданих зразків тканин належать підозрюваному Юрієві Россошанському. Наступне засідання заплановано на 7 жовтня. Суд планує продовжити дослідження доказів та викликати як свідків експертів, які проводили згадані дослідження.

Під час судових засідань потерпілі – батьки Ірини Ноздровської та її дочка Анастасія – знову кілька разів заявляли, що Россошанський скоював злочин не самотужки, а хтось йому допомагав.

СТИСЛИЙ ОГЛЯД ІНЦИДЕНТІВ

■ ЛИПЕНЬ 2020 РОКУ

#залякування_погрози_та_інші_форми_тиску

7 липня 2020 року представники праворадикальної організації «Традиція і порядок» (ТіП) заклеїли плакатами з написами проти ЛГБТ+ вхід до приміщення **«ПрайдХабу»** в **Харкові**. У середині при цьому перебувала адміністраторка хабу, яка почула сміх і голоси зовні. Пізніше, побачивши плакати, вона викликала поліцію й написала заяву. Однак поліція не почала провадження, а розцінила цю заяву як звернення громадян.

Відповідальність за інцидент узяв на себе харківський осередок ТіП, написавши про це в телеграм-каналі й назвавши свої дії «агітрейдом».

Пізніше, у серпні, у цьому ж каналі угруповання закликала своїх однодумців замислитися про застосування «немирних» способів протесту проти цьогорічного «ХарківПрайду», запланованого на вересень¹¹.

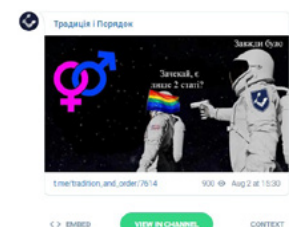
«ПрайдХаб» – це центр ЛГБТІК-дружньої спільноти в Харкові, що існує в рамках проєкту ГО «Харківське Жіноче Об'єднання «Сфера» «Місто для всіх. Права для всіх». Там активісти проводять освітні й культурні заходи.

■ Фото надане громадською організацією «Наш світ»

■ Скриншот з телеграм-каналу «Традиція і порядок» за 8 липня 2020 року

■ Скриншот з телеграм-каналу «Традиція і порядок»

¹¹ «Традиція і порядок» натякає, що цьогорічний ХарківПрайд не відбудеться мирно / ZMINA, 3 серпня 2020 року: <https://zmina.info/news/tradyciya-i-poryadok-do-nasyilstva-pid-chas-czogorichnogo-harkivprajdu/?fbclid=IwAR2L5mZFhAYDb97DgJU9N1nFBR7T6ZY-EMNjhBMQ1ou7qyVi57uy6uSwGGE>

#фізичний_напад

9 липня 2020 року в **Одесі** близько 16:00 невідомий напав на голову громадської організації «Спільна мета» **Володимира Савченка**, який виступав проти незаконної забудови та займався антикорупційною діяльністю. Про це повідомив сам постраждалий у фейсбуці¹², долучивши скан медичної довідки, де зазначено струс мозку й низку забоїв м'яких тканин.

■ Володимир Савченко після нападу (фото з фейсбук-сторінки громадського активіста Ігоря Кравця)

Цього дня в Одесі відбувалися мітинги проти незаконної забудови (напередодні суд видав заборони на проведення будівельних робіт за певними адресами, й активісти принесли ці ухвали до кожного з будмайданчиків, про які йдеться). Володимир Савченко брав участь у цих мітингах, потім він повернувся в офіс організації та планував їхати на ефір «7 каналу». Коли активіст переходив дорогу, на нього напали ззаду. Нападник мав на собі кепку й закривав обличчя хусткою, а коли в ситуацію втрутилися перехожі, він утік.

Постраждалий пов'язує інцидент зі своєю громадською діяльністю. За словами Савченка, напад передували усні погрози кільком членам їхньої організації.

Поліція Одещини повідомила про відкриття кримінального провадження за ч. 1 ст. 125 Кримінального кодексу України (легке тілесне ушкодження)¹³.

15 липня поліція Одеси затримала 29-річного чоловіка, якому оголосили про підозру в нападі на Савченка¹⁴. Йому обрали запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

28 вересня в Приморському районному суді почався розгляд справи по суті. Видання «Odessa online»¹⁵ повідомило, що адвокати обвинуваченого клопотали дати їм час на примирення з постраждалим.

Володимир Савченко – керівник ГО «Волонтерський рух „Спільна мета”», що діє в Одесі з 2015 року. Серед напрямів діяльності організації – протидія незаконній забудові, зокрема на береговій лінії Одеси (активісти здійснюють юридичний та інформаційний супровід таких справ у судах).

#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

12 липня 2020 року в телеграм-каналі ультраправих «Вольєр» з'явився допис¹⁶ про **Сергія Мовчана**, журналіста й лівого активіста, який також займається моніторингом діяльності ультраправих у рамках проєкту «Маркер». Причиною згадування цього активіста в дописі автори зазначають його політичні погляди, участь у цьогорічному марші до 8 березня та журналістську діяльність.

¹² Володимир Савченко, особиста фейсбук-сторінка, 9 липня 2020 року: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=744840606267952&set=a.200311150720903&type=3&theater>

¹³ Одеські поліцейські встановлюють обставини спричинення місцевому жителю тілесних ушкоджень / Національна поліція Одеської області, 9 липня 2020 року: <https://od.npu.gov.ua/news/tilesni-ushkodzhennya/odeski-policzejski-vstanovlyuyut-obstavini-sprichineannya-miscevomu-zhitelyu-tilesnix-ushkodzhen/>

¹⁴ В Одесі правоохоронці заарештували підозрюваного у нападі на представника громадської організації / Офіційний youtube-канал Поліції Одещини, 16 липня 2020 року: https://www.youtube.com/watch?v=fCtB3wlq180&feature=youtu.be&fbclid=IwAR2ACPkAYXNhiJ-gDE07qYrfOJOPPLVaQem4TM411VwwBTOG_woAPtVNQYeM

¹⁵ Нападение на одесского активиста: подозреваемый хочет помириться с потерпевшим / Odessa.online, 28 вересня 2020 року: <https://odessa.online/napadenie-na-odesskogo-aktivista-podozrevaemyj-hochet-pomiritsya-s-poterpevshim/>

¹⁶ Вольєр, телеграм-канал: <https://t.me/antiantifa/843>

Допис містить фотографії активіста та його брата, який також займається громадською діяльністю, посилання на його фейсбук-сторінку. Там також наведено особливі прикмети, за якими, на думку авторів, можна впізнати Сергія Мовчана.

За словами активіста, погроз йому з того часу не надходило, з якимись конкретними подіями він допис не пов'язує. Каже, що праві його й так знають в обличчя, зокрема тому, що раніше він сам був учасником правих рухів. У поліцію за фактом згаданих подій він не звертався.

Сергій Мовчан – громадський активіст і журналіст видань «Політична критика» та «Маркер». Бере участь у дослідженні випадків насильства з боку праворадикалів. Учасник акцій на захист прав людини й акцій лівого спрямування.

Телеграм-канал «Вольєр» виглядає як база даних із профайлами активістів, яких автори каналу вважають своїми опонентами: активістів організацій лівого крила (раніше також – проросійських активістів, але це швидко припинилось), феміністок, ЛГБТ-активістів, дослідників мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті, які, зокрема, вчиняють ультраправі, тощо.

Хоча в каналі зазначають, що «нікого не закликають до насильства», риторика публікацій свідчить про інше: йдеться про «фізичний вплив», зауваження про доцільність «ліквідації» чи «неліквідації» окремих людей. Публікують у каналі й відео, на яких переслідують і забризкують слезозогінним газом тих, чії фотографії розміщено у «Вольєрі».

У березні деякі правозахисні організації, зокрема Центр прав людини ZMINA, вийшли з відкритою заявою¹⁷, у якій звернулися до керівництва Головного управління Національної поліції з проханням надати належну правову оцінку діям праворадикалів, які розміщують персональні дані активістів у телеграм-каналі «Вольєр».

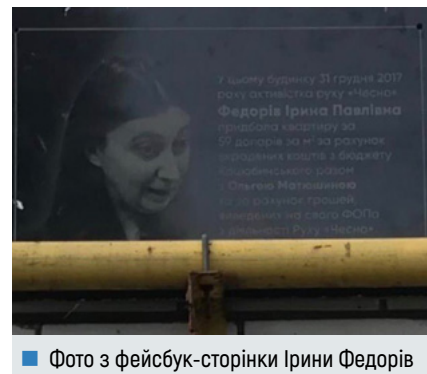
Невдовзі після цього автори каналу повідомили, що поділятимуть свою роботу на публічну частину (дописи в каналі, які можуть бачити читачі) та непублічний чат, де відбуватимуться обговорення. Центр прав людини ZMINA має інформацію, що там, зокрема, говорять про атаки на опонентів.

#дискредитація

#залякування_погрози_та_інші_форми_тиску

14 липня 2020 року в селищі **Коцюбинське** на Київщині на будинку, де мешкає головна редакторка сайту «Чесно» **Ірина Федорів**, яка виступає за приєднання Коцюбинського до Києва, невідомі встановили табличку зі звинуваченнями в її нібито причетності до корупційних схем під час купівлі квартири.

Фото «меморіальної дошки» активістка опублікувала на своїй фейсбук-сторінці¹⁸, вказавши на вміщені там неправдиві відомості.

¹⁷ Заява про неприпустимість тиску на правозахисників з боку ультраправих організацій / ZMINA, 3 березня 2020 року: <https://zmina.ua/statements/zayava-pro-neprypustymist-tysku-na-pravozahysnykiv-z-boku-ultrapravyyh-organizacij/?fbclid=IwAR1ysvuyE-RBjIm5DUJn8olrzF11NBz6SSDBoCXgDijPP70o4afvtNxCtak>

¹⁸ Iryna Fedoriv / особиста фейсбук-сторінка, 14 липня 2020 року: <https://www.facebook.com/fedoriv.iryna.chesno/posts/1193065261045616>

Цього ж дня пізніше рух «Чесно» оприлюднив заяву¹⁹, у якій назвав згадані події актом залякування їхньої активістки за її громадську діяльність у відстоюванні інтересів мешканців селища та протидії незаконній забудові.

На переконання Ірини Федорів, табличку встановили у відповідь на проведення 14 липня в Києві під стінами Верховної Ради мітингу за приєднання Коцюбинського до Києва, оскільки в самого селища немає ресурсів для надання жителям соціальних послуг: медичних, освітніх тощо.

У цей же день заяву про необхідність приєднання Коцюбинського до Києва зробив міський голова столиці Віталій Кличко²⁰. За його словами, мешканці Коцюбинського користуються соціальною та комунальною інфраструктурою столиці, бо фактично проживають у Києві, а саме селище є своєрідним анклавом на території столиці й не має шляхів автомобільного сполучення з жодним іншим населеним пунктом.

За фактом інциденту Ірина Федорів звернулася до поліції та написала заяву про злочин. Пізніше поліція надіслала їй листа, у якому зазначила, що не вбачає у встановленні таблички суспільної небезпеки через малозначність, тому провадження не відкривала.

Установлення таблички – не перша спроба дискредитації Ірини Федорів і тиску на неї, що відбувалися цього року. У січні ZMINA зафіксувала низку анонімних публікацій маніпулятивного характеру, що містять неправдиві дані про активістку, її майно й діяльність. Ці матеріали, зокрема, було розміщено на сайті «Правда Ірпеня» (що відразу опублікував новину²¹ про розміщення таблички на будинку Федорів із посиланням на анонімний телеграм-канал «Активісти Ірпеня», додавши туди непідтверджену інформацію: про нібито 5 квартир, які отримала активістка шахрайським шляхом). Було також створено окремих сайт fedoriv.info, де акумулюються подібні публікації.

Ще в 2018 році рух «Чесно» оприлюднював офіційну заяву²² щодо нерухомості в електронній декларації Ірини Федорів та маніпуляції навколо оцінки її вартості.

Сама активістка розцінює згадані публікації як тиск через її громадську діяльність. За словами Ірини Федорів, раніше на її автівці також різали шини, а одного разу вкрали лічильник електроенергії.

Ірина Федорів – головна редакторка сайту «Чесно», блогерка, експедатка селищної ради смт Коцюбинське 6-го скликання (з листопада 2010 року). Як активістка послідовно виступає за збереження Біличанського лісу, що прилягає до селища й частину земель якого намагалися віддати під забудову.

Донині триває протистояння щодо приєднання смт Коцюбинське до Києва або до Ірпеня, від чого залежатиме, хто ухвалюватиме рішення щодо власності селища. Кілька років тому також спостерігалася ескалація насильства щодо місцевих політиків і чиновників: у листопаді 2016 року напали на селищну голову Ольгу Матюшину, у червні 2017 року побили голову місцевого ТВК Людмилу Демченко, а в жовтні 2018 року підпалили автомобіль працівниці Коцюбинської селищної ради Дарини Александрової, яка також виступала проти вирубки Біличанського лісу.

¹⁹ Головну редакторку Руху ЧЕСНО залякують: редакція вимагає розслідування / Чесно, 14 липня 2020 року: <https://www.chesno.org/post/4106/>

²⁰ Віталій Кличко: «Коцюбинське повинне стати частиною Києва» / Офіційний портал Києва, 14 липня 2020 року: https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_kotsyubinske_povinne_stati_chastinoyu_kiyeva/

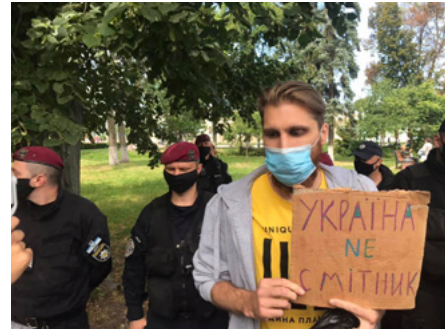
²¹ Жителі Коцюбинського встановили пам'ятну табличку чорній піарниці Ірині Федорів / Правда Ірпеня, 14 липня 2020 року: <https://irpin.news/zhyteli-kotsyubyns-koho-vstanovyly-pam-iatnu-tablychku-chorniy-piarnytsi-iryni-fedoriv/>

²² Роз'яснення щодо ситуації довкола е-декларації редакторки ЧЕСНО Ірини Федорів / Чесно, 1 квітня 2018 року: <https://www.chesno.org/post/1361/>

#перешкодження_мирним_зібранням

15 липня 2020 року в **Києві** силовики не пускали під стіни Верховної Ради екоактивістів²³, які брали участь в акції щодо привернення уваги до проблеми поводження з відходами та сортування сміття в Україні.

Як розповів Центру прав людини ZMINA один з учасників акції, журналіст **Денис Казанський**, мітингувальники мали з собою реквізит – сміттєві пакети з твердими побутовими відходами (відсортовані й помиті пластикові пляшки, банки з-під напоїв), що здають на вторинну сировину. Через це їм спочатку почала перекривати дорогу поліція діалогом, заявивши, що не можна переносити мішки, бо це може бути небезпечно. Хоча поліцейські погоджувалися, що таким чином активісти не порушують законодавство.

■ Учасник акції екоактивістів під парламентом Павло Вишебаба. Фото з фейсбук-сторінки Дениса Казанського

Мітингувальники тоді запропонували поліції перевірити, що саме вони несуть у мішках, і переконатися, що там немає вибухівки чи заборонених предметів. Однак поліцейські відмовилися це робити й покликали спецпризначенців. Спецпризначенці оточили активістів, не дозволяючи їм пройти. До кількох людей, які намагалися все ж вийти з оточення, застосували силу. Екоактивісту і блогеру (зараз він заявив про намір балотуватися на пост міського голови Києва як представник партії «Екологічна альтернатива»), колишньому виконувачу обов'язків керівника Держекоінспекції **Єгору Фірсову** порвали сорочку.

У результаті людей пропустили на акцію, їм також вдалося пронести туди кілька мішків. Після акції реквізит прибрали самі мітингувальники.

За словами Єгора Фірсова, після акції протестувальники не писали скарг чи заяв у поліцію, протоколів про адміністративне правопорушення щодо самих активістів поліцейські також не складали.

15 липня під Верховною Радою відбувся мітинг із вимогою ухвалити законопроект № 2207-1д²⁴ про управління відходами, оскільки була ймовірність розгляду закону в сесійній залі. До мітингувальників долучилися деякі депутати та міський голова Києва.

21 липня парламент ухвалив згаданий законопроект у першому читанні.

#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

#знищення_чи_пошкодження_майна

Президентка благодійного фонду «Запорука» **Наталія Оніпко** заявила про тиск і погрози з боку сусідів через будівництво центру для онкохворих дітей «Дача» в **Києві**²⁵. За словами активістки, уранці **21 липня** 2020 року мешканець Солом'янського району столиці, де будується центр, зрізав болгаркою замок на воротах будмайданчика й заблокував на території

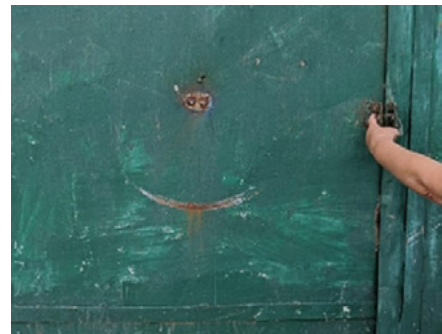
²³ Поліція не пустила екоактивістів на акцію зі сміттям до Верховної Ради / ZMINA, 15 липня 2020 року: <https://zmina.info/news/policziya-nepustyla-ekoaktivistiv-na-akcziyu-zi-smittyam-do-verhovnoyi-rady/>

²⁴ Проект закону про управління відходами / Верховна Рада України, вебсайт: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69033

²⁵ «Болгаркою зрізав замок на воротах»: благодійники заявляють про тиск противників будівництва центру для онкохворих дітей / ZMINA, 22 липня 2020 року: <https://zmina.info/news/bolgarkoyu-zrizav-zamok-na-vorotah-blagodijnyky-zayavlyayut-pro-tyisk-protivnykiv-budivnyctva-centru-dlya-onkohvoryh-ditej/>

жінку-охоронця. Пізніше Оніпко написала у фейсбуці про те, що звернулася до поліції щодо пошкодження майна, але та зареєструвала заяву як звернення громадян (і направила туди дільничного).

Благодійний фонд «Запорука»²⁶ засновано 2008 року. Він працює в Києві та Львові, допомагаючи онкохворим дітям. «Дача» – це дім для онкопацієнтів та їхніх родин, де вони безкоштовно живуть і відпочивають від виснажливого лікування, там для них проводять різні розважальні заходи. Раніше фонд винаймав будівлю для цієї мети, але 2018 року почав збір коштів, щоб придбати ділянку і збудувати центр, що зможе приймати одночасно 15 таких родин (350 родин щороку). Як повідомляється на сайті благодійного фонду, вони вже придбали земельну ділянку, розробили архітектурний проєкт, збудували «коробку» будівлі та провели внутрішні комунікації. Водночас, як розповідає Наталія Оніпко, деяким власникам сусідніх ділянок не подобається, що з ними поряд будуть перебувати онкопацієнти. За її словами, представникам фонду це незадоволення неодноразово висловлювали, але до описаного інциденту воно мало форму усних реплік і не виливалось у відкриту агресію.

■ Пошкоджені ворота БФ «Запорука». Фото: Наталія Оніпко

#знищення_чи_пошкодження_майна

23 липня 2020 року близько третьої години ранку в селі **Гнідин** на Київщині голові правління, очільникові ГО «Центр протидії корупції» (ЦПК) **Віталію Шабуніну** спалили будинок. За словами постраждалого, у будинку в цей момент перебували його батьки. Їх урятувала сусідка, яка побачила на ганку «вогняну калюжу» й розбудила їх до того, як вогонь перекинувся на решту будівлі. Підпал Шабунін пов'язує зі своєю антикорупційною діяльністю.

Виконавча директорка ЦПК Дар'я Каленюк заявила, що організація розцінює інцидент як замах на вбивство Шабуніна та його родини.

■ Будинок Віталія Шабуніна після підпалу. Фото: Анастасія Москвичова

Поліція відкрила кримінальне провадження за частиною 2 статті 194 Кримінального кодексу України (умисне знищення або пошкодження майна)²⁷. Розслідування доручили Бориспільському відділу поліції Київщини.

6 серпня Віталія Шабуніна визнали потерпілим²⁸ у цьому провадженні.

22 вересня Віталій Шабунін повідомив на своїй фейсбук-сторінці про те, що отримав результати експертизи²⁹, яка підтвердила: пожежа виникла внаслідок підпалу.

²⁶ Благодійний фонд Запорука:

²⁷ Поліція Київщини відкрила кримінальне провадження за фактом загорання будинку на Бориспільщині / Офіційний сайт Національної поліції, 23 липня 2020 року: <https://www.npu.gov.ua/news/novini-z-regioniv-ta-in-sajtiv/policziya-kijivshhini-vidkrila-kriminalne-provadhzhennya-za-faktom-zagorannya-budinku-na-borispilshhini/>

²⁸ Шабуніна визнали потерпілим у справі про підпал його будинку / ZMINA, 6 серпня 2020 року: <https://zmina.info/news/shabunina-vyznaly-poterpilum-u-spravі-pro-pidpal-jogo-budynku/>

²⁹ Експерти підтвердили підпал будинку активіста Шабуніна / ZMINA, 22 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/eksperty-pidtvrdyly-pidpal-budynku-aktyvista-shabunina/>

Центр протидії корупції – громадська організація, яку заснували в 2012 році Віталій Шабунін та Дар'я Каленюк. Працює над розробленням і адвокацією законодавчої бази для протидії корупції (зокрема, щодо антикорупційних органів НАБУ, САП, ВАКС та АРМА, криміналізації незаконного збагачення тощо), моніторингом держзакупівель та ініціює розслідування зловживань.

Раніше ZMINA фіксувала низку випадків переслідування Віталія Шабуніна: ідеться, зокрема, про позов позафракційного депутата Андрія Деркача, що має ознаки юридичного переслідування, а також дискредитаційні кампанії в медіа, спрямовані проти активіста, напади й відкриті кримінальні провадження як щодо самого Шабуніна, так і щодо ЦПК та інших співробітників організації.

#знищення_чи_пошкодження_майна

#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

28 липня 2020 року на трасі в **Одеській області** невідомі обстріляли з травматичної зброї автівку, у якій їхав громадський активіст **Дем'ян Ганул**.

За словами чоловіка, він разом з чотирма іншими активістами їздив у місто Южне на Одещині, щоб висвітлювати демонтаж пункту прокату плавзасобів, у якого не було дозволу на таку діяльність. Ганул розповідає, що про їхню присутність попросила місцева влада після того, як у іншому курортному місті, Затоці, загинув відпочивальник через зіткнення з водяним скутером³⁰. У міськраді Южного у відповідь на запит Центру прав людини ZMINA усно відповіли, що активістів на демонтаж спеціально не запрошували, але публічно його анонсували, тому вони могли це бачити і приїхати.

■ Віктор Салій на суді про обрання йому запобіжного заходу. Фото з фейсбук-сторінки Дем'яна Ганула

Однак у той день демонтаж не відбувся, і тоді активісти вирішили їхати назад. За словами Дем'яна Ганула, на місці якогось серйозного конфлікту не було, хіба словесна перепалка. Але вже на трасі їхню машину наздогнали дві інші автівки, спочатку намагалися зіштовхнути з дороги, а тоді з однієї з них почали стріляти.

На машині товариша Ганула, у якій їхали активісти, залишилися сліди від гумових куль, але ніхто з людей не постраждав. У певний момент, за словами Дем'яна Ганула, один з його товаришів, у якого теж була з собою травматична зброя (дозвіл на яку він мав, як стверджує постраждалий), почав стріляти вгору, щоб налякати переслідувачів. Потім машина з активістами зупинилась, а їхні переслідувачі поїхали вперед. Після цього постраждалий викликали поліцію.

Поліція Одещини відкрила провадження за частиною 4 статті 296 (хуліганство) Кримінального кодексу України³¹ й оголосила операцію «Перехоплення». Станом на 18:00 того ж дня у відомстві повідомили про встановлення учасників події. За даними поліції, усі вони – жителі міста Южне віком від 25-ти до 31-го років. У одній з машин, якими пересувалися молодики, виявили травматичний пістолет.

³⁰ У Затоці відпочивальник загинув від зіткнення з водним скутером / Укрінформ, 19 липня 2020 року: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3065812-u-zatoci-vidpocivalnik-zaginu-v-vid-zitknenna-z-vodnim-skuterom.html>

³¹ Поліція перевіряє повідомлення про стрілянину поблизу с. Візирка (ОНОВЛЕНО станом на 18.00) / Поліція Одеської області, 28 липня 2020 року: <https://od.npu.gov.ua/news/zvichajni-novini/policziya-pereviraye-povidomlennya-pro-strilyaninu-poblizu-s-vizirka/>

30 липня Комінтернівський районний суд Одещини взяв під арешт на 60 діб Віктора Салія, якого підозрюють в обстрілі автівки з Дем'яном Ганулом³².

Дем'ян Ганул – громадський активіст з Одеси. Раніше був у складі організації правого крила «Вуличний фронт» (минулого року вони повідомили про призупинення діяльності) та одеського осередку «Правого сектору». Останнім часом займався екоактивізмом і боротьбою з незаконною забудовою, брав участь у відстоюванні Зеленого театру в Одесі, після сутичок там був затриманий, активно виступав проти захоплення берегової зони, публікував дописи на захист Національного парку «Тузловські лимани». У дописах у соцмережах він також підтримує колишнього народного депутата Андрія Білецького – лідера правої партії «Національний корпус», засновника полку «Азов».

3 липня Дем'ян Ганул заявив про намір балотуватися в міську раду Одеси на місцевих виборах, пізніше уточнив, що висувається від «Національного корпусу».

■ СЕРПЕНЬ 2020 РОКУ

#незаконне_затримання_чи_арешт

#юридичне_переслідування

#перешкоджання_мирним_зібранням

10 серпня 2020 року біля білоруського посольства в **Києві** під час мітингу солідарності проти насильства щодо протестувальників у Білорусі, які вийшли за чесні вибори і проти переобрання президентом Олександра Лукашенка, поліція жорстко затримала п'ятьох осіб, серед яких – звільнений політв'язень РФ **Олександр Кольченко**.

Незважаючи на повідомлення на сайті поліції³³, протоколи про адміністративне правопорушення склали тільки стосовно трьох із них, а двох осіб просто кілька годин тримали в Шевченківському райвідділі поліції й відпустили (одного при цьому забрала швидка допомога).

■ Затримання Олександра Кольченка.
Фото: Станіслав Юрченко, «Грати»

Як повідомив Центру прав людини ZMINA журналіст видання «Грати», присутній на акції, хтось із демонстрантів дістав курячі яйця, але не встиг нічого з ними зробити, бо поліція його затримала, а пізніше почала затримувати інших активістів, які блокували рух поліцейської машини. На відео³⁴, знятому «Гратами», видно фрагмент штовханини, де засвідчено, що активісти не нападали першими на силовиків, а намагались утримати живий ланцюг, тримаючись один за одного.

³² Напад на Дем'яна Ганула: підозрюваного в обстрілі автівки під Одесою відправили в СІЗО / Суспільне, 30 липня 2020 року: <https://suspiilne.media/51804-napad-na-demana-ganula-pidozruvanogo-v-obstrilli-avtivki-pid-odesou-vidpravili-v-sizo/>

³³ За порушення правопорядку біля посольства Республіки Білорусь на п'ятьох осіб складено адміністративні протоколи / Національна поліція. Київ, 10 серпня 2020 року: <https://kyiv.npu.gov.ua/news/publicna-bezpeka-ta-poryadok/za-porushennya-pravoporyadku-bilya-posolstva-respubliki-bilorus-na-p-yatoh-osib-skladeno-administrativni-protokoli/>

³⁴ Потасовка между анархистами и полицией под посольством Беларуси в Киеве / Youtube-канал Graty me, 10 серпня 2020 року: https://www.youtube.com/watch?v=Zw9C8S-vsXs&feature=emb_title

Ще один очевидець подій, журналіст «Радіо Свобода», розповів Центру прав людини ZMINA, що всього було два інциденти: під час першого було затримано двох людей, а під час другого, коли затримали ще трьох активістів, зокрема **Олександра Кольченка**, ті реагували на перше затримання.

Як з'ясувалося пізніше, приніс яйце під посольство громадянин Білорусі **Олександр Венгерський**. Напередодні описуваних подій, у день виборів 9 серпня, він кинув яйце в будівлю посольства, за що був затриманий і врешті визнаний винним у дрібному хуліганстві (штраф – 51 гривня³⁵). Наступного дня, під час описуваних подій, він знову приніс яйце, дістав його, але не встиг кинути, бо його затримали і знову склали протокол щодо дрібного хуліганства та злісної непокори законним вимогам поліцейських, який пізніше суд повернув у поліцію для уточнення й виправлення.

Одразу після Венгерського поліція затримала ще одного мітингувальника. Це відбулося досить брутально: чоловіка повалили на землю, він кричав (цей учасник подій просив не вказувати свого імені в публікаціях; на відео інциденту, яке зняло «Радіо Свобода»³⁶, він – у кепці та бафі на обличчі, телеканал «1+1» також має кадри цього затримання³⁷). Потім його підняли й занесли у двір. За словами затриманого, поки несли, поліцейські кілька разів вдарили його по голові, за рогом кинули на землю й кілька разів ударили ногами (на відео журналістів чути, як він кричить), але потім з'явився їхній начальник і припинив це. На активіста вдягли наручники, дістали з кишень і вилучили речі, які в нього з собою були: готівку, ніж і газовий балончик.

Протоколу поліцейські не склали, вилучені предмети ніяк зафіксовані та описані не були, і після всіх подій чоловікові його власність не повернули. За словами активіста, серед іншого йому погрожували згвалтуванням і зневажливо говорили про протести на Майдані 2013–2014 років. Також він каже, що бачив, як били принаймні ще одного затриманого, а згодом нібито знайшов в інтернеті відео, як поліцейський з бородою, до якого зверталися як «Олександр», б'є одного із затриманих активістів у бік, коли того несуть у двір (схожі за описом кадри є в репортажі «5 каналу»³⁸).

Пізніше всіх затриманих відправили до відділення поліції Шевченківського району Києва. За словами активіста, час затримання не зафіксували, тільки той час, коли їх доставили у відділок. У відділку з'ясовували особисті дані, які цей активіст їм надавати відмовлявся. Потім, з його слів, він викликав швидку допомогу, бо йому було погано, і його відпустили. У лікарні йому видали довідку, що струсу мозку немає, а тільки садна (про документ відомо тільки з його слів), і він поїхав додому. Скаржитися на незаконні дії органів правопорядку на момент розмови активіст не планував.

Як розповів Центру прав людини ZMINA інший потерпілий, **Олександр Кольченко**, на акції він побачив через дорогу перші два затримання й підійшов ближче, почав запитувати поліцейських, за що затримують людей, але йому ніхто не відповідав. Пізніше, за словами активіста, коли він та інші анархісти вишикувались у ланцюг, на них поїхала поліцейська автівка. При цьому, як повідомив Кольченко, жодних прохань чи наказів з боку поліції не прозвучало. Силовики відразу почали застосовувати силу й затримувати учасників зібрання. Після затримання, зі слів Кольченка, його не били, і він не бачив, щоб когось іще били. Їх ще десь годину протри-

³⁵ Суд назначил мужчине, кинувшему яйцо в посольство Беларуси в Киеве, штраф 51 гривну / Грати, 11 серпня 2020 року: <https://graty.me/news/sud-naznachil-muzhchine-kinuvshemu-yajczo-v-posolstvo-belarusi-v-kieve-shtraf-51-grivnu/?fbclid=IwAR2oBWFxHwvSLPkibXyUJYzLXzxePpk1NOGyp4K4aTEyVeRETuUfikil3xek>

³⁶ Під час акції під посольством Білорусі затримали людей / Youtube-канал Радіо Свобода Україна, 10 серпня 2020 року: <https://www.youtube.com/watch?v=dSqlPqh7bBA>

³⁷ Затриманих учасників сутичок під білоруським посольством у Києві відпустили додому / Youtube-канал ТСН, 10 серпня 2020 року: https://www.youtube.com/watch?v=uc_BqPOhXUE

³⁸ Затримували жорстко – обличчям в асфальт: Як минула акція солідарності з білоруським народом в Києві / Youtube-канал 5 канал, 10 вересня 2020 року: <https://www.youtube.com/watch?v=6Gd7VSG15UI>

мали у дворі, а тоді повезли в райвідділ поліції на вулицю Герцена складати адмінпротоколи. Щодо Олександра Кольченка склали два протоколи: про злісну непокору законним вимогам поліцейського і про дрібне хуліганство. Перший протокол суддя Шевченківського районного суду Києва Ірина Макаренко повернула поліції на доопрацювання, а щодо другого – на засіданні 11 серпня визнала Кольченка винним і присудила йому 40 годин громадських робіт. У своїх рапортах поліцейські заявляють, що активіст чіплявся за їхній одяг, лаявся, плювався й не реагував на зауваження. Кольченко ці закиди заперечує.

11 вересня Апеляційний суд Києва почав розгляд скарги на рішення Шевченківського районного суду в справі затриманого під посольством Білорусі активіста Олександра Кольченка, якому присудили 40 годин громадських робіт³⁹. Під час наступного засідання⁴⁰ суд дослідив відео, яке зняв журналіст видання «Грати» Станіслав Юрченко, допитали його самого, а також двох поліцейських, які складали згадані рапорти.

8 жовтня Апеляційний суд виніс рішення на користь Олександра Кольченка, визнавши його невинуватість⁴¹.

■ Поліцейський дає свідчення в апеляційному суді про події під білоруським посольством.
Фото: Анастасія Москвичова

Ще один затриманий активіст, який просив не публікувати свого імені, повідомив, що у дворі затриманих ставили на коліна й деяких били по тулубу (сам він зробив медичну експертизу, що виявила забій лівого плечового суглоба, – цей документ є в розпорядженні ZMINA). Потім у райвідділі щодо нього склали адмінпротокол. 12 серпня зазначений активіст повідомив, що Шевченківський райсуд визнав його винним у злісній непокорі (ст. 85 КУпАП) і присудив мінімальний, перебачений цією статтею, штраф, а за статтею про дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП) не виявив порушення.

9 серпня в Білорусі відбулися президентські вибори. У цей час під білоруським посольством у Києві тривав мітинг паралельно з чергою охочих проголосувати. Наступними днями там відбулося кілька подібних демонстрацій у відповідь на агресію силовиків щодо мирних мітингувальників у Білорусі, які вимагали не визнавати результати голосування.

На момент публікації моніторингової доповіді протест проти результатів президентських виборів у Білорусі триває, до акцій встигли долучитися працівники державних підприємств, шкіл, журналісти, колишні посадовці, спортсмени та лауреатка Нобелівської премії Світлана Алексієвич. Білоруси регулярно збираються на багатотисячні акції.

Лише за перші декілька днів протестів тисячі людей опинилися в ізоляторах, де зазнали знущань і тортур⁴². За даними ООН, наразі щонайменше шестеро учасників протестних акцій зникли безвісти⁴³.

³⁹ Апеляція Кольченка: суд допитає свідків його затримання під посольством Білорусі / ZMINA, 11 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/apelyaciya-kolchenka-sud-dopyta-svidkiv-jogo-zatrymannya-pid-posolstvom-bilorusi/>

⁴⁰ Апеляційний суд заслухав свідків у справі Кольченка / ZMINA, 25 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/apelyacijnyj-sud-zaslukah-svidkiv-u-spravi-kolchenka/>

⁴¹ Киевский апелляционный суд признал невиновным в мелком хулиганстве антифашиста Александра Кольченко по административному делу о протестах у посольства Беларуси / Грати, 8 жовтня 2020 року: <https://graty.me/news/kievskij-apellyacijnyj-sud-priznal-nevinovnym-v-melkom-huliganstve-krymskogo-antifashista-aleksandra-kolchenko-po-delu-o-protestah-u-posolstva-belarusi/>

⁴² «Живий килим у калюжі крові»: затримані в Білорусі розповіли про умови тримання у в'язницях / ZMINA, 13 серпня 2020 року: <https://zmina.info/news/zhyvyj-kylym-v-kalyuzhi-krovi-zatrymani-u-bilorusi-rozpozily-pro-umovy-trymannya-u-vyaznyzjah/>

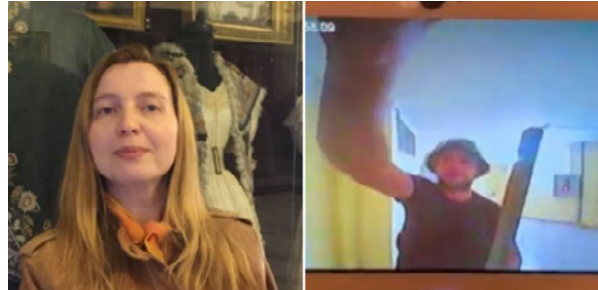
⁴³ ООН: Під час протестів у Білорусі безвісти зникли шестеро людей / ZMINA, 2 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/oon-pid-chas-protestiv-u-bilorusi-bezvisty-znykly-shestero-lyudej/>

#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

#дискредитація

#порушення_приватності

18 серпня 2020 року в **Києві** голова громадської організації «Точка росту: освіта і наука» та координаторка антиплагіатної ініціативи «Диссергейт» **Світлана Благодетельєва-Вовк** звернулася до Центру прав людини ZMINA, заявивши про переслідування й систематичні погрози зґвалтуванням від незнайомого чоловіка.

■ Колаж: Світлана Вовк (ліворуч) та скриншот з камери спостереження, що зафіксувала її переслідувача

Активістка припускає, що сталкінг – замовний, і пов’язує його зі своєю діяльністю з протидії плагіату в наукових роботах посадовців: упродовж останніх п’яти років Світлана Благодетельєва-Вовк разом з однодумцями виявила десятки випадків академічного плагіату, зокрема в роботах Арсенія Яценюка, Станіслава Ніколаєнка, Лілії Гриневич та інших. У червні 2020 року, після викриття плагіату в працях виконувача обов’язків міністра освіти Сергія Шкарлета, активістці почали систематично блокувати фейсбук-акаунт, а потім почалися погрози і стеження.

За словами постраждалої, починаючи з липня, їй почали систематично надходити повідомлення на електронну пошту й телеграм з погрозами сексуального характеру. Спочатку це були листи й повідомлення в месенджерах з різних акаунтів, де зловмисник детально описував свої фантазії щодо насильницьких дій, потім, у серпні, він почав прикріпляти до них фотографії будинку, де Благодетельєва-Вовк живе з родиною, ще пізніше – фото самої Світлани на вулиці, що свідчать про те, що сталкер фізично стежить за нею та її домом.

Коли переслідувач прийшов знову, щоб вставити у двері записку і зробити нові фотографії, активістка викликала поліцію. 2 вересня Благодетельєва-Вовк написала заяву про переслідування й погрози сексуальним насильством, але в поліції її зареєстрували як звернення громадян, про що проінформували активістку.

6 жовтня, після анонсування пресконференції з метою розголосу цього інциденту, поліція повідомила адвокатці Світлани Благодетельєвої-Вовк Лідії Дмитрусь уже іншу інформацію, що ще 13 вересня було відкрито провадження за статтю 182 Кримінального кодексу України (порушення недоторканності приватного життя), хоча в самій заяві йшлося про статтю 153 Кримінального кодексу (сексуальне насильство). Станом на час публікації цього моніторингу поліція заявляє про проведення слідчих дій, але повідомлення погрозами зґвалтування продовжують надходити активістці.

Окрім того, напередодні пресконференції, на якій Світлана Благодетельєва-Вовк планувала розповісти про переслідування, з’явився допис політолога Дениса Гороховського щодо викриття «темного минулого» активістки, до якого той додає лінк на сайт nezalezhna-ukraina.com, де в публікації нібито за 2015 рік (яка є єдиною в архіві за той рік) ідеться про начебто рішення суду за 2010 рік, що визнав активістку винною у зґвалтуванні свого чоловіка. Ця інформація не відповідає

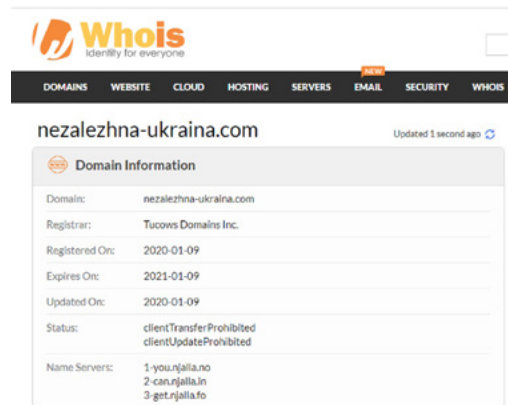
■ Одна із записок, які отримала постраждала

дійсності, а сам домен сайту, на який посилається Гороховський, за даними ресурсу Whois.com, зареєстрований у 2020 році.

У свою чергу, в. о. міністра освіти Сергій Шкарлет будь-який стосунок до цькування заперечує й заявляє, що не знайомий зі Світланною Благодетевою-Вовк⁴⁴.

Світлана Благодетева-Вовк – кандидатка економічних наук, очолює ГО «Точка росту: освіта і наука», координує ініціативу «Дисергейт» та є авторкою блогів про освіту й науку на різних ресурсах. Окрім наукового напрямку діяльності, бере участь у громадських акціях екологічного спрямування та проти незаконної забудови (виступала, зокрема, за збереження озера Качине в Києві).

«Дисергейт» – це громадська ініціатива, заснована групою українських науковців, яка займається викриттям академічної недобросовісності, а також проводить конкурс «Академічна негідність року», на якому охочі голосують за найгучніші скандали в українській науці та освіті.

Whois.com – мережевий протокол, що відкриває доступ до публічних баз реєстраторів IP і доменних імен

#перешкодження_мирним_зібранням

#фізичний_напад

30 серпня 2020 року в Одесі відбувся напад праворадикалів на учасників акції на підтримку ЛГБТІ-спільноти в рамках «ОдесаПрайду». За даними організаторів, постраждали щонайменше 16 осіб, але заяви в поліцію писали не всі.

Завершальний захід прайд-тижня в Одесі мав бути маршем, але, як зазначили організатори⁴⁵, через те, що на місце початку акції біля пам'ятника Дюку прийшли опоненти (особи з символікою ультраправої організації «Традиція і порядок» та мітингувальники «за традиційну сім'ю»), місце проведення перенесли на Думську площу і зробили акцію статичною, що було пропозицією поліції з метою забезпечення правопорядку.

Фото видання «Думская»

Цю інформацію оприлюднили на фейсбук-сторінці «ОдесаПрайду» менш ніж за пів години до початку акції. Тим часом, коли демонстранти зібрались на Думській площі, туди рушила колона праворадикалів, вони почали кидатись яйцями і розпиляти в натовпі газ із балончиків. Трапилася сутичка з поліцією.

Один з потерпілих, який характеризує себе як трансперсону і просив не згадувати свого імені в публікації, розповів, що отримав синці на руках і подразнення шкіри (хімічний опік) через застосування проти нього газового балончика. Активіст зауважує, що застосовувати насильство ра-

⁴⁴ Викривачка плагіату в роботах Шкарлета заявила про погрози. Він відреагував / Суспільне. Новини, 7 жовтня 2020 року: <https://suspijne.media/69037-vikrivacka-plagiatu-v-robotah-skarleta-zaavila-pro-pogrozi/>

⁴⁵ Одеса Прайд 2020, фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/OdessaPride/posts/2715743425305221>

дикали почали ще до початку акції. При цьому нападів зазнавали здебільшого дівчата. Декого з нападників він впізнав і стверджує, що вони приїхали в Одесу із Запоріжжя. Окрім того, активіст пригадав діалог з невідомим чоловіком під час описуваних подій, який підійшов до нього й заявив, що ЛГБТ-люди – «хворі», але якщо його (постраждалого) зґвалтувати, то він стане «як усі нормальні дівчата». Писати заяву до поліції потерпілий не став. Він каже, що не встиг – мусив допомогти своїй неповнолітній подрузі, також учасниці акції, дістатись до безпечного місця.

Ще одна потерпіла, волонтерка організації **«Гей-альянс Україна»**, підтверджує, що напад почався ще до початку акції, коли учасники й учасниці розкладали реквізит. Проти неї кілька людей застосували газовий балончик. За фактом нападу вона подала заяву в поліцію. Пізніше, повернувшись додому на таксі, потерпіла вирішила вийти прогулятися в парк, розташований неподалік. Там її зустріли двоє молодиків, впізнали і стали погрожувати. Ці ж люди разом зі своїми соратниками (вона бачила двох, але каже, що чула ще чийсь голоси) потім, близько другої ночі, знову прийшли, але вже до неї додому. Активістка не відчинила двері. Певний час після інциденту вона була змушена переховуватись у знайомих, оскільки боялася за себе і своїх родичів, якщо особи, які їй погрожували, повернуться.

Ще одна постраждала учасниця акції, **Вероніка Нікольська**, заявила про хімічні опіки й побиття (били по потилиці та спині), унаслідок якого вона зазнала закритої черепно-мозкової травми, крововиливу в правій лобній частині голови та має гематоми на тілі (це зафіксували медики). Активістка також була свідком того, що нападники кидали в мітингувальників каміння, яйця і грудки землі. За словами дівчини, під час акції вони безрезультатно викликали поліцію 11 разів, але подати заяву їм вдалося тільки наступного дня. Окрім того, як зазначає Нікольська, після акції за ком'юніті-центром стежили радикали, знімаючи на фото й відео людей, які приходили туди, і обмінюючись ними у своїх пабліках. Станом на 4 вересня слідчий з нею не зв'язувався.

Ще одна з постраждалих, **Юлія Сіроус** (небінарна особа, просить вживати щодо себе займенник «вони»), говорять, що частину опонентів пропускали через кордон Нацгвардії (зокрема, Риту Сахалінську й деяких чоловіків, які погрожували активісткам зґвалтуванням), а ті, кого не пускали, кидали через поліцейський кордон яйця (за словами постраждалої, кілька разів влучили в них), пляшки з фарбою, уламки банерів, відібрані напередодні в ЛГБТІК-активістів, а також розпиляли газ із балончиків, зокрема на силовиків. Декого пропустили через журналістські посвідчення. Один з таких «журналістів», за словами Сіроус, потрапивши за огороження, викрикував образи й погрози на адресу мітингувальників і знімав усе на телефон. Після інциденту кілька годин поспіль активістки намагалися викликати поліцію за адресою ком'юніті-центру, але та не приїжджала. Заяву вдалося написати, уже коли постраждала були на автостанції, щоб повертатися після акції до Києва. Чи було зареєстровано провадження, наразі не відомо.

Невдовзі після інциденту «Традиція і порядок» назвала побиття людей на акції своєю перемогою та закликала приєднуватися до свого одеського осередку⁴⁶.

■ Ось ці предмети серед іншого кидали в активістів. Фото: Юлія Сіроус

■ Активісти сфотографували посвідчення одного з чоловіків, які їм погрожували. Фото: Юлія Сіроус

⁴⁶ Традиція і порядок, телеграм-канал: https://t.me/tradition_and_order/7985

У результаті нападу на акцію двох правоохоронців госпіталізували, 16 осіб затримали⁴⁷. Пізніше на запит однієї з учасниць мирного зібрання поліція відповіла, що на нападників склали протоколи про адміністративне правопорушення за статтями 173 (дрібне хуліганство) та щодо деякого – 185 (злісна непокора законним вимогам поліцейського) КУпАП. Як пізніше повідомила Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), з них дванадцятьом виписали штраф⁴⁸.

Окрім того, на члена «Традиції і порядку» Іллю Попкова склали адміністративний протокол за порушення карантину, однак 8 жовтня, як повідомив керівник ТіП Богдан Ходаковський⁴⁹, його виправдали.

Станом на 31 серпня п'ятеро учасників акції написали заяви в поліцію щодо завдання їм тілесних ушкоджень, але, за даними УГСПЛ, проваджень за цими заявами так і не було відкрито. У вересні активісти «ОдесаПрайду» за підтримки Української Гельсінської спілки з прав людини подали заяву до Головного управління поліції Одеської області щодо службового розслідування, що має встановити, чи належно їх захищали правоохоронці в день прайду.

Як повідомило видання «Грати»⁵⁰, 1 вересня Приморський районний суд Одеси відправив під нічний домашній арешт 17-річного мешканця Кривого Рогу Микиту Шевченка. Йому оголосили підозру в насильстві щодо поліцейського (стаття 345 ККУ) під час зриву членами праворадикальної організації «Традиція і порядок» акції на підтримку ЛГБТ у межах «ОдесаПрайду». Шевченко свою вину заперечує. Каже: на відео видно, що нападник на поліцейського був інакше вдягнений.

«ОдесаПрайд» – комплекс просвітницьких, культурних і правозахисних заходів на підтримку ЛГБТК-спільноти, що відбувається в Одесі. До того ж цього року прайди також відбувалися в Києві, Харкові та Запоріжжі.

#фізичний_напад

31 серпня 2020 року в Одесі на громадського активіста **Сергія Стерненка** напали під стінами Приморського районного суду перед початком засідання в його справі: двоє чоловіків облили його рідиною з пляшки і втекли, а ще двоє знімали це на відео.

Як розповіла Центру прав людини ZMINA очевидиця нападу **Влада** (прізвища просила не вказувати), нападниками були двоє молодиків у чорних панамках, на вигляд їм може бути менше 18. Також вона бачила одного чоловіка, який робив відео, пізніше його опитувала поліція.

■ Напад на Сергія Стерненка під судом.
Фото: Стас Юрченко, «Грати»

⁴⁷ До Приморського відділу поліції з Думської площі правоохоронці доставили шістнадцятьох порушників громадського порядку (ОНОВЛЕННЯ) / Національна поліція. Одеська область: <https://od.npu.gov.ua/news/zvichajni-novini/do-primorskogo-viddilul-policziji-z-dumskoj-ploshhi-pravoohoronzii-dostavili-shistnadczyatoh-porushnikov-gromadskogo-poryadku/>

⁴⁸ Українська Гельсінська спілка з прав людини, офіційна фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/Ugspl/posts/3357200760994523>

⁴⁹ Богдан Ходаковський, особиста фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/bohdan.khodakovsky/posts/815784089250814>

⁵⁰ Одеський суд отправил под ночной домашний арест одного из подозреваемых в нападении на «Одесса-Прайд». Пострадавшие – пятеро полицейских и 16 участников акции за права ЛГБТ / Грати, 1 вересня 2020 року: <https://graty.me/news/odesskij-sud-otpravil-pod-nochnoj-domashnij-arrest-odnogo-iz-podozrevaemyh-v-napadenii-na-odessa-prajd-postradavshie-pyatero-policzejskih-i-16-uchastnikov-akczii-za-prava-lgbt/>

Водночас видання «Грати» повідомляє, що поліція затримала двох чоловіків, які фільмували напад⁵¹.

Увечері того ж дня Сергій Стерненко написав на своїй фейсбук-сторінці⁵², що встановив особи трьох нападників (за його словами, їх четверо), назвав їхні імена та облікував фотографії.

1 вересня стало відомо, що адвокати Стерненка подали позов щодо цього нападу⁵³.

Раніше, 25 серпня 2020 року, Верховний Суд України відмовив громадському активісту Сергієві Стерненку в зміні підсудності справи, де він фігурує як підозрюваний, тож справу розглядають у Приморському районному суді Одеси. 31 серпня відбулося перше засідання по суті.

Сергій Стерненко – громадський активіст з Одеси, колишній очільник тамтешнього «Правого сектору», пізніше ГО «Небайдужі». В Одесі брав участь у протестах проти забудови Літнього театру Одеси.

У 2018 році на Стерненка було вчинено три напади: у лютому активіста побили й завдали йому різаних ран, у травні влучили гумовою кулею в шию. Під час третього нападу, 25 травня 2018 року, відбулася сутичка, унаслідок якої Сергій Стерненко смертельно поранив одного з двох нападників, Івана Кузнецова.

У травні 2020 року у справі про третій напад на Сергія Стерненка правоохоронці оголосили підозри Олександрю Ісайкулу та (померлому) Івану Кузнецову. Дії підозрюваних кваліфікували як хуліганство, вчинене із застосуванням зброї чи іншого предмета, пристосованого для заподіяння тілесних ушкоджень. Разом з тим було оголошено підозру й самому Стерненку – в умисному вбивстві Кузнецова й незаконному носінні холодної зброї.

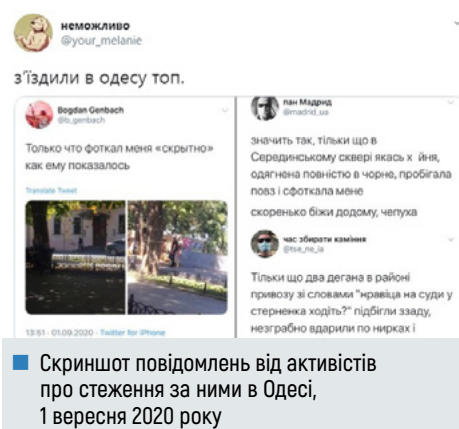
■ ВЕРЕСЕНЬ 2020 РОКУ

#фізичний_напад

#порушення_приватності

1 вересня 2020 року в Одесі двоє невідомих напали на активіста **Олександра Романюка**, який приїхав на суд у справі Сергія Стерненка, коли він ішов після засідання на вокзал, щоб повертатися додому.

За словами постраждалого, щоб скоротити дорогу, він пішов через двори. Нападників одразу не помітив, бо говорив по телефону. Ті напали ззаду, вибили з руки телефон, кілька разів ударили і втекли. Як зазначає Романюк, при цьому один з них сказав щось на зразок: «Що, подобається на суди до Стерненка ходити?».

■ Скриншот повідомлень від активістів про стеження за ними в Одесі, 1 вересня 2020 року

⁵¹ Грати, фейсбук-сторінка видання: <https://www.facebook.com/graty.me/posts/339587347404090>

⁵² Сергій Стерненко, особиста фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/sternenko/posts/2805048369771494>

⁵³ Міллер, юридична компанія, офіційна фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/millerlawfirm/photos/a.406824629404660/3288910251196069/?type=3&theater>

За його словами, звертатися до правоохоронців він не має наміру, нападників детально не розгледів. Активіст не відкидає, що ті йшли за ним від суду, але також припускає, що його просто впізнали як учасника акцій на підтримку Стерненка, що відбувалися під Приморським районним судом Одеси, поки там проходили засідання⁵⁴.

До того ж ще принаймні двоє користувачів соцмереж також заявили про стеження за собою після суду. За їхніми словами, невідомі знімали їх на телефон. Один з них, **Богдан** (просив не називати прізвища в публікації), розповідає, що помітив чоловіка в медичній масці, який ішов за ним, у Серединському сквері в Одесі. Було схоже, що той робить фото або відео на телефон, повернувшись у його бік, а побачивши, що активіст його помітив, швидко пішов у інший бік.

До поліції ніхто із вказаних активістів не звертався.

Олександр Романюк називає себе «небайдужим громадянином». За його словами, членом якихось громадських організацій або рухів він не є, але намагається приходити на акції та суди, зокрема пов'язані зі справою Сергія Стерненка.

Богдан приїхав із Хмельницького спеціально на суд у справі Сергія Стерненка. Коли з'ясувалося, що суд перенесли на наступний день, разом із Олександром та ще кількома людьми знайшов квартиру на ночівлю.

#фізичний_напад

#залякування_погрози_та_інші_форми_тиску

5 вересня 2020 року близько 18:00 в **Дніпрі** стався напад на голову організації «Антикорупційна правозахисна рада» (позиціонує себе як інформгентство) **Олександра Снісара** поблизу його будинку.

Напад відбувся, коли Снісар повертався з ефіру на одному з місцевих телеканалів. Били по голові.

Нападники нічого не забрали, тому версію пограбування колеги виключають. Натомість вони кажуть, що представники організації постійно отримують погрози від фігурантів антикорупційних розслідувань. Як розповів Центру прав людини ZMINA співробітник «Антикорупційної правозахисної ради», який просив не згадувати свого імені в публікації, за п'ять днів до інциденту фейсбук-акаунт постраждалого блокували і ставили статус «помер», але він не звертав на це уваги.

Станом на 8 вересня постраждалий перебуває в лікарні у важкому стані. Місцеве видання «Наше місто» повідомило, що його покляли в нейрореанімацію з тяжкою черепно-мозковою травмою, переломами щелепи й інших кісток черепа⁵⁵.

8 вересня «Антикорупційна правозахисна рада» оприлюднила заяву, у якій назвала напад замовним⁵⁶.

⁵⁴ В Одесі напали на активіста, що приїхав на суд у справі Стерненка / ZMINA, 1 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/v-odesi-napaly-na-aktivista-shho-pryyihav-na-sud-u-spravi-sternenka/>

⁵⁵ В Дніпрі зверски избит активист, расследовавший коррупцию в областной медицине / Наше місто, 7 вересня 2020 року: <https://nashemisto.dp.ua/2020/09/07/v-dnepre-zverski-izbit-aktivist-rassledovavshij-korrupciju-v-oblastnoj-medicine/>

⁵⁶ Антикорупційна правозахисна рада, фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/pravrada1/photos/a.672506289457959/4493380040703879/?type=3&theater>

Поліція Дніпропетровщини відкрила провадження за частиною 2 статті 15; частиною 1 статті 115 (замах на умисне вбивство) Кримінального кодексу України. 14 вересня справу передали до ГУ Нацполіції в Дніпропетровській області.

1 жовтня поліція повідомила про затримання в цій справі двох осіб (це чоловіки 28 і 37 років з міста Кам'янське). Їм обом оголосили про підозру та провели обшуки за місцем їхнього проживання. За даними Нацполіції, перевіряється також інформація про причетність ще одного чоловіка⁵⁷.

Наприкінці вересня на фейсбук-сторінці «Антикорупційної громадської ради» з'явився допис⁵⁸ від імені Олександра Снісара, що він після проведеного лікування повернувся до роботи.

Інформаційне агентство «Антикорупційна правозахисна рада» було створене 25 травня 2012 року. Як зазначається на сайті агентства⁵⁹, до об'єднання увійшли колишні співробітники правоохоронних, контролюючих органів, юристи, журналісти, представники інших партнерських неурядових організацій. Рада виявляє порушення чинного законодавства з боку юридичних осіб (різних форм власності та підпорядкування), держслужбовців, громадян, повідомляючи про виявлені факти правоохоронні або контролюючі органи.

#знищення_чи_пошкодження_майна

#залякування_погрози_та_інші_форми_тиску

7 вересня 2020 року співорганізаторки «ХарківПрайду» повідомили Центру прав людини ZMINA⁶⁰ про серію нападів на їхній ком'юніті-центр для ЛГБТІК «ПрайдХаб» протягом тижня.

Зокрема, за їхніми словами, **31 серпня** двоє молодиків закидали яйцями вхід до ком'юніті-центру та написали на стіні «Содом». За кілька днів уночі ще троє молодих людей знову обкидали яйцями та облили сечею вхідні двері хабу, на фасаді написали: «Це початок», «З прайдом».

За словами керівниці організації «Сфера», співорганізаторки «ХарківПрайду» **Анни Шаригіної**, цього разу нападники не ховали облич, і вона їх впізнала – це були представники харківського осередку ультраправої організації «Традиція і порядок».

У ніч на **7 вересня** люди в масках побили вікна в офісній частині будівлі.

Після останнього інциденту телеграм-канал ультраправої організації «Фрайкор» опублікував світлини із зображенням пошкодженого фасаду й підписом, що їм «прислали фото наслідків нічного вітру, який сьогодні сильно потрепав місцевий розсадник збочень»⁶¹.

■ Фото надані ГО «Сфера»

⁵⁷ За замах на вбивство активіста у м. Дніпро поліція затримала двох підозрюваних / Національна поліція. Дніпропетровська область: <https://dp.npu.gov.ua/news/podiji/za-zamah-na-vbivstvo-aktivista-u-m-dnipro-policzija-zatrimala-dvox-pidozryvanix/>

⁵⁸ Антикорупційна правозахисна рада, фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/pravrada1/posts/4587664967942052>

⁵⁹ Антикорупційна правозахисна рада, вебсайт: https://com1.org.ua/?fbclid=IwAR37qfGxlfqJnk8SKc3xg5-mqcdPd19uqnQTq5_hiPQx_zUrqd3Y2rfrxEO

⁶⁰ За тиждень у Харкові тричі атакували ком'юніті-центр для ЛГБТ «Прайд-хаб» / ZMINA, 7 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/za-tyzhen-do-marshu-rivnosti-v-harkovi-trychi-atakuvaly-komyuniti-czentr-dlya-lgbt/>

⁶¹ ВПО Фрайкор, телеграм-канал: https://t.me/freikorps_org/1344

Цей пост поширив також і паблік уже згаданої «Традиції і порядку».

4 вересня в Харкові розпочався прайд-тиждень, його фінальна подія – Марш рівності – відбулася мирно й без інцидентів 13 вересня у форматі автопробігу.

Нагадаємо, що раніше «Традиція і порядок» закликала своїх однодумців замислитися щодо застосування «немирних» способів протесту проти цьогорічного «ХарківПрайду». Згодом, після нападу на акцію в межах «ОдесаПрайду», організація підтвердила свої наміри вдатися до аналогічних дій і в Харкові.

#фізичний_напад

#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

8 вересня 2020 року в **Гостомелі** поблизу торговельного центру «СітіМаркет» на Київщині напали на громадського активіста **Антон Кудінова**, коли той знімав на відео (вів пряму трансляцію на фейсбуці) розмову з чинним головою селища Юрієм Прилипком.

За словами потерпілого, він побачив Прилипка випадково й вирішив використати цю можливість, щоб запитати того про результати його діяльності на посаді за останні п'ять років, оскільки разом із групою однодумців намагався організувати для цього подію #БатлПоФактам та зареєстрував відповідну петицію на сайті селищної ради. Однак Прилипко говорити з Кудіновим не захотів, його охоронець почав відштовхувати активіста, але той продовжив іти за ними до машини й вести стрім.

■ Фото з фейсбук-сторінки Антона Кудінова

У цей момент прямо під час ефіру, за словами Антона Кудінова, із торговельного центру вибігли родичі селищного голови (засновник ГО «Агенція розвитку Гостомеля» Ростислав Скуратівський, який, як стверджує постраждалий, є зятем Юрія Прилипка) і ще якісь чоловіки, почали бити активіста (говорить, що це був брат зятя) і відібрали телефон. Кудінов вирвався й заскочив усередину торговельного центру. Чоловік каже, що йому допоміг співробітник центру, який викликав поліцію.

Коли приїхали поліцейські, виявилось, що нападники принесли в торговельний центр телефон постраждалого й віддали співробітницям розташованого всередині бару, попередньо видаливши стрім і кілька дописів Кудінова.

За словами постраждалого, поліція почала провадження за статтею 125 Кримінального кодексу України (умисне завдання легких тілесних ушкоджень).

Як повідомили в Українській Гельсінській спілці з прав людини⁶², адвокат із громадської приймальні якої представляє інтереси активіста в цій справі, 11 вересня Кудінову зателефонував його знайомий, який повідомив, що зустрів у селищній раді чоловіка, який показав йому матеріали з телефону Кудінова. Активіст переконаний, що під час викрадення мобільного нападники встигли скопіювати дані й передивитися його чати в соцмережах.

⁶² Злам соцсторінки, погрози та грабж у пряму етері: ЗаЩо напали на Антона Кудінова / Українська Гельсінська спілка з прав людини, 12 вересня 2020 року: <https://helsinki.org.ua/articles/zlam-sotsstorinky-pohrozy-ta-grabzh-u-priamu-eteri-zashcho-napaly-na-antona-kudinova/>

Зокрема, з цим знайомим він листувався щодо діяльності голови Гостомеля та обмінювався з ним документами.

Антон Кудінов стверджує, що не є членом громадських організацій чи партій, а діє як активний мешканець Гостомеля разом із групою однодумців (координуються в місцевих публіках «Гостомель справжній» тощо). Так, зокрема, вони виступали проти знищення зелених зон у Гостомелі та проти незаконного будівництва.

28 вересня Кудінов повідомив на своїй фейсбук-сторінці⁶³ про те, що балотується на посаду голови Гостомельської об'єднаної територіальної громади.

#фізичний_напад

8 вересня 2020 року вранці в **Дніпрі** двоє невідомих побили керівника місцевої профспілки автомобілістів та автоперевізників **Михайла Тонконогого**. Напад стався, коли чоловік ішов на зустріч із представниками підприємства «Дніпробас» та місцевої влади.

Як розповів постраждалий, нападники мали на собі медичні маски, а один з них – жилетку із символікою профспілки, яку представляє Тонконогий. Пізніше цю жилетку поліцейські виявили у смітнику неподалік місця вчинення нападу.

За словами активіста, він написав заяву про напад до поліції. Лікарі зафіксували в нього перелом носа, струс мозку, синці й забої. Окрім того, Тонконогий каже про погрози, які він отримував від «Дніпробасу» раніше й одразу після інциденту. Він згадує про це й у фейсбук-трансляції, яку почав вести після нападу, поки чекав поліцію. Однак сам діалог з погрозами на відео, що зараз є в мережі, не зафіксований.

Водночас деякі медіа написали про конфлікт усередині профспілки нібито через членські внески. Михайло Тонконогий це заперечує⁶⁴.

Поліція Дніпропетровщини за фактом нападу на активіста відкрила провадження за статтею – частиною 2 статті 296 Кримінального кодексу України (хуліганство). Станом на 14 вересня про підозру нікому повідомлено не було.

Дніпропетровська міська незалежна професійна спілка автоперевізників, підприємців та працівників підприємств заснована в 2006 році. Михайло Тонконогий очолив її в 2011 році. Окрім профспілкової роботи, Тонконогий є активним блогером, який висвітлює проблеми, пов'язані з перевезеннями в Дніпрі, а також виступає в медіа як експерт із транспортної інфраструктури.

⁶³ Anton Kudinov, особиста фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/antonio.kudinov/posts/2756932211244939>

⁶⁴ У Дніпрі напали на керівника профспілки автоперевізників / ZMINA, 8 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/u-dnipri-napaly-na-kerivnyka-profspilky-avtopereviznykiv/>

#знищення_чи_пошкодження_майна

12 вересня 2020 року в Одесі стався напад на ком'юніті-центр для ЛГБТІК-людей **Queer home**. Як повідомили в організації **«Гей-альянс Україна»⁶⁵**, перед відкриттям центру, у неробочі години, група молодиків, перелізши через паркан на приватну територію, заклеїла агітаційними плакатами праворадикальної організації «Традиція і порядок» їхні вхідні двері.

Представники організації розцінюють це як акт залякування. Вони подали заяву в поліцію про скоєння злочину, але та зареєструвала її як звернення громадян.

Після цього, як зазначає керівниця організації Анна Леонова, праворадикали стали приходити до ком'юніті-центру щосуботи, клеїти плакати їм на двері, іноді – забивати сірниками замкову щілину.

Queer home – це мережа ком'юніті-центрів для ЛГБТІК, які діють у низці міст України. Там проводяться освітні, культурні та правозахисні заходи, а також деякі з них діють як сервісні центри, де в певні дні можна, наприклад, пройти експрес-тест на ВІЛ тощо.

■ Фото з інстаграм-сторінки «Гей-альянс Україна»

#дискредитація

16 вересня 2020 року депутат від «Слуги народу» **Олександр Дубінський** оприлюднив заяву, у якій звинуватив українське представництво **Transparency International** у корупційних зловживаннях та неправильному звітуванні й повідомив про нібито ініціювання перевірки антикорупціонерів з боку Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) та Державної податкової адміністрації⁶⁶.

У Transparency International припускають, що йшлося про депутатський запит Дубінського, і вказують на маніпуляції в його словах. Зокрема, як пояснили вони в офіційній заяві⁶⁷, щороку в організації відбувається аудит за результатами діяльності. Грантодавці та міжнародні партнери запрошують аудиторські фірми, які перевіряють діяльність ГО в конкретних проєктах: лише за останні два роки подібні перевірки ініціювали Європейська комісія, SIDA, GIZ, Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні, Pact та UNDEF і не знайшли порушень.

На переконання організації, йдеться про систематичну дискредитацію всіх дієвих громадських організацій в Україні як одну з форм тиску, спрямовану на перешкоджання активному класу суспільства.

⁶⁵ Праворадикали заклеїли своїми плакатами вхід до ком'юніті-центру для ЛГБТІК в Одесі / ZMINA, 14 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/pravoradykaly-zakleyily-svoyimy-plakatamy-vhid-do-komyuniti-czentru-dlya-lgbtik-v-odesi/>

⁶⁶ Дубинский инициировал проверки Налоговой и НАПК в «Трансперенсі Інтернешнл Україна» / АД. Сайт Александра Дубинского. Факты, сплетни и слухи о больших деньгах, 16 вересня 2020 року: <https://dubinsky.pro/news/dubinskyi-iniciiroval-proverki-nalogovoy-i-nark-v-transperensi-interneshnl-ukrayina>

⁶⁷ ДОСИТЬ ДИСКРЕДИТАЦІЇ ДЛЯ ВЛАСНОЇ ВИГОДИ – ТІ UKRAINE ВІДРЕАГУВАЛА НА МАНІПУЛЯЦІЇ НАРДЕПА / Transparency International Ukraine, 16 вересня 2020 року: <https://ti-ukraine.org/news/dosyt-dyskredytatsiyi-dlya-vlasnoyi-vygody-ti-ukraine-vidreaguvala-na-manipulyatsiyi-nardepa/>

ZMINA направила запит до НАЗК щодо того, чи вживала агенція певних заходів за заявою Дубінського, але там відмовились надавати таку інформацію. У самому представництві Transparency International зазначають, що їм також невідомо, щоб якісь перевірки щодо них станом на 9 жовтня відбувалися.

«Трансперенсі Інтернешнл Україна» – акредитований представник глобального руху Transparency International, що комплексно підходить до розробки і впровадження змін задля зниження рівня корупції.

Українське відділення Transparency International почало діяльність у Кропивницькому (тоді Кіровоград) у 1999 році. 1 червня 2012 року локальна неурядова організація Творче об'єднання «ТОРО» офіційно перейменувалася в громадську організацію «Трансперенсі Інтернешнл Україна». У жовтні 2014 року ТІ Україна отримала повну офіційну акредитацію як представник глобального руху. Це відбулося на щорічному зібранні Transparency International.

Transparency International присутня більш ніж у 100 країнах світу. Організація найбільш відома Індексом сприйняття корупції та Глобальним корупційним барометром.

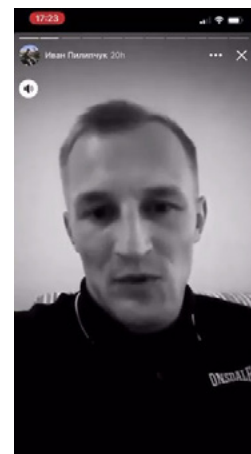
#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

18 вересня 2020 року громадський активіст **Сергій Стерненко** повідомив про погрози з боку окремих представників ультраправої організації «Традиція і порядок» через те, що він висловлював думку про проросійський характер діяльності цієї організації та зв'язки з силовими структурами.

Як розповів активіст Центру прав людини ZMINA, користувач Іван Пилипчук записав у сторіз відео, де він вимагає від Стерненка надати докази зв'язків ТіП з Росією і погрожує в іншому разі «зустріти» його⁶⁸. Після цього, за словами Стерненка, він опублікував допис у фейсбуці про погрози і висловив критику щодо нападів ТіП на жінок та культурних діячів. Станом на 22 вересня більше погроз від інших представників праворадикальної організації він не отримував, до органів правопорядку щодо погроз також не звертався.

У попередній кварталній доповіді ZMINA публікувала матеріали про те, що представники ТіП у червні писали погрози в сторіз в інстаграмі активістці, яка зняла зі стіни на Подолі в Києві деякі їхні плакати, що містять дискримінаційну риторичку щодо ЛГБТ, і написала про це в соцмережі.

Сергій Стерненко – громадський активіст з Одеси, живе в Києві. Вивчає право, записує блоги. Раніше очолював одеський осередок «Правого сектору» та ГО «Небайдужі». У 2018 році тричі зазнавав нападів від озброєних осіб, під час останнього нападу смертельно поранив одного з нападників і зараз є фігурантом кримінальної справи за цим епізодом. Під час самого суду, який призначили в Одесі, Стерненко також ставав об'єктом нападу з боку невідомих молодиків (див. вище).

■ Скриншот з відео з погрозами Сергієві Стерненку

⁶⁸ Представники «Традиції і порядку» погрожують Стерненку за критику їхньої організації / ZMINA, 23 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/predstavnyky-tradyciyi-i-poryadku-pogrozhuut-sternenku-za-krytyku-yihnoyi-organizacziyi/>

#заялювання_погрози_та_інші_форми_тиску

20 вересня 2020 року ввечері в **Києві** праворадикали зірвали кінопоказ документального фільму з програми останнього Sundance Film Festival «На славу темряви?» («Hail Satan?», США, 2019), який було заплановано в Будинку кіно. Стрічка розповідає про групу американських активістів «Сатанинський храм», які виступають за секуляризацію і висміюють відносини між державою і християнськими організаціями шляхом «хуліганських» мистецьких акцій.

Одна з організаторок кінопоказу **Наталія Соболева** розповідає, що напередодні події вона отримала «попередження» від знайомих з Держкіно і погрози від незнайомого чоловіка, причому той начебто писав їй о четвертій ранку.

Десь за пів години до початку сеансу з боку станції метро «Олімпійська» до будівлі, де мав відбутися захід, прийшла група молодиків у балаклавах. Дехто мав на собі символіку праворадикальної організації «Традиція і порядок». Окрім того, організатори кажуть, що серед присутніх були представники «Братства» Дмитра Корчинського, а також один православний священник (напередодні користувач фейсбуку Yarros Von Yasenets закликав на молитву проти цього кінопоказу⁶⁹).

Праворадикали зайшли всередину будівлі й заблокували вхід до кінозали: спочатку вони намагалися зайняти всі місця, потім стали живим ланцюгом, одночасно не пропускаючи людей у залу й не випускаючи близько 30 глядачів, які змогли пройти туди раніше. Деякі з глядачів, які прийшли на сеанс і не змогли зайти всередину, також розповіли Центру прав людини ZMINA, що нападники погрожували «запустити газ» у приміщення (ймовірно, йшлося про застосування газових балончиків).

Організатори кажуть, що зверталися до поліцейських, які були присутні неподалік, але ті нічого не зробили: спочатку нібито через те, що праворадикали не били нікого, а самі вони не хотіли провокувати сутичку з ними. Потім, як розповів ще один з організаторів Олександр (він просив не згадувати прізвища в публікації), прийшли представники адміністрації Будинку кіно й оголосили, що скасовують захід з міркувань безпеки. Організатори вивели людей через запасний вихід. Про постраждалих їм не повідомляли.

Праворадикальна організація «Традиція і порядок» взяла на себе відповідальність за інцидент⁷⁰, написавши про це на своїй фейсбук-сторінці.

Кіноклуб Blow Up був створений у кінотеатрі «Кінопанорама» з метою демонстрації найкращих фільмів світового кінематографу, названий на честь фільму Мікеланджело Антоніоні, удостоєного головної премії на Каннському МКФ в 1967 році. Після того, як «Кінопанораму» закрили в 2018 році, кіноклуб перенесли.

Наталія Соболева – колишня директорка «Кінопанорами», культуртрегерка та журналістка.

⁶⁹ Yarros Von Yasenets, особиста фейсбук-сторінка: https://www.facebook.com/yarros.vonyasenets/posts/10217815514004839?hc_location=ufi

⁷⁰ У Києві «Традиція і порядок» зірвала показ документального фільму про сатанізм / ZMINA, 21 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/u-kyievi-tradyciya-i-poryadok-zirvala-pokaz-festivnogo-dokumentalnogo-filmu-pro-satanizm/>

#заялювання_погрози_та_інші_форми_тиску

#перешкоджання_мирним_зібранням

20 вересня 2020 року невідомий чоловік погрожував зброєю учасникам **Маршу рівності в Запоріжжі**.

Цього дня в межах «ЗапоріжжяПрайду» в місті вперше відбувся Марш рівності – традиційна хода за права ЛГБТ, єдина, що відбувалася в Україні в 2020 році. У марші взяли участь близько півтисячі людей⁷¹.

■ Учасники Маршу рівності в Запоріжжі.
Фото: Єлизавета Сокурєнко

Захід охороняв кордон зі співробітників поліції та Національної гвардії, оскільки одночасно з маршем на контракцію зібралися близько п'ятдесяти представників праворадикальних і християнських організацій, а також прибічників «традиційних цінностей». Зокрема, «Традиція і порядок», рухи «Любов проти гомосексуалізму» та «Всі разом».

Як повідомила представниця Центру прав людини ZMINA, яка моніторила проведення маршу, ще перед його початком противники ходи намагалися пройти на площу, де вона мала стартувати, але були відтіснені поліцією.

Наприкінці, коли учасники акції озвучували свої вимоги (узаконення цивільних партнерств, запровадження кримінальної відповідальності за злочини на ґрунті ненависті на підставі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності тощо), поліція винесла з натовпу чоловіка.

Згодом правоохоронці повідомили, що під час акції агресивно налаштовані молодики намагалися кидати петарди та яйця в активістів. Утім, правоохоронці цьому запобігли.

За порушення публічної безпеки й громадського порядку під час акції затримали трьох людей.

Один з них мав із собою пістолет, який він спрямував у бік учасників акції за права ЛГБТ. Інформаційне агентство «Укрінформ»⁷² повідомило, що, за словами затриманого, він хотів вистрелити в учасників, бо «ненавидить представників нетрадиційної орієнтації».

На двох інших, 39-річних місцевих мешканців, склали адміністративні протоколи за статтями 173 (дрібне хуліганство), 185 (злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі правоохоронця) КУПАП.

21 вересня поліція Запоріжжя повідомила виданню «Грати», що почала провадження про незаконне поводження зі зброєю (за попередніми даними – нелегальний пістолет під набій Флобера), але відпустила затриманого без вручення підозри⁷³.

⁷¹ «Запоріжжя – наше місто, гомофобам тут не місце»: фоторепортаж з Маршу рівності / ZMINA, 20 вересня 2020 року: <https://zmina.info/articles/zaporizhzhya-nashe-misto-gomofobam-tut-ne-misce-fotoreportazh-z-marshu-rivnosti/>

⁷² Під час ЗапоріжжяПрайду поліція затримала чоловіка з пістолетом / Укрінформ, 20 вересня 2020 року: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3103140-pid-cas-zaporizzaprajdu-policia-zatrimala-colovika-z-pistoletom.html>

⁷³ Полиция отпустила мужчину, грозившего запорожскому Прайду пистолетом / Грати, 21 вересня 2020 року: https://graty.me/news/policiya-otпусти-la-muzhchinu-grozivshhego-zaporozhskomu-prajdu-pistoletom/?fbclid=IwAR35rjYyQc_qZ6QgudLjztZj8ZfvCLW_NjwUv9jnoyZ0r7yo0KLiWmUBg

«ЗапоріжжяПрайд» – правозахисний захід на підтримку ЛГБТ-спільноти. У 2020 році проводився в Запоріжжі вперше й завершувався офлайнним Маршем рівності, на відміну від інших прайдів цього року, які через карантин проводились онлайн (у Києві) або у формі автопробігу (Харків). За словами організаторів, завдяки ефективним діям поліції постраждалих учасників під час ходи й після неї не було.

#незаконне_затримання_чи_обшук

24 вересня 2020 року в **Києві** голову профспілки студентів і викладачів Олімпійського коледжу імені Івана Піддубного **Дмитра Несвятипаску** та студента **Єгора Батарона**, які протестували проти приєднання їхнього навчального закладу до Національного університету фізичного виховання і спорту, затримала поліція й відвезла до Деснянського райвідділу Києва: на першого склали адмінпротокол і відпустили, а другий провів усю ніч в ізоляторі тимчасового тримання, після чого його відпустили без вручення підозри й складання протоколу.

■ Скриншот з відео, де зображене затримання Дмитра Несвятипаски

За кілька годин до описаних подій біля Олімпійського коледжу відбулися сутички. Цього дня ректор університету Євген Імас разом із комісією з ліквідації установи й поліцією приїхали в коледж, і їм назустріч, щоб висловити протест, вийшли студенти й викладачі закладу. На відео, яке оприлюднило «Громадське»⁷⁴, видно, що між сторонами почалася суперечка, а тоді Імаса підняли й понесли в бік смітника, обсипавши борошном, після чого втрутилася поліція: почала бити протестувальників і застосовувати спецзасоби, унаслідок чого голову студентського самоврядування коледжу **Катерину Жданович** та деяких викладачів забрала швидка, кількох інших студентів і викладачів було травмовано.

Однак затримання Несвятипаски й Батарона сталося пізніше, коли сутички вже припинилися. Як розповів Центру прав людини ZMINA викладач коледжу, борець вільного стилю **Богдан Грицай**, ті якраз йшли на обід⁷⁵.

На відео, оприлюдненому на фейсбук-сторінці коледжу, видно, як поліцейські брутально затримують молодого чоловіка в білій футболці (Дмитро Несвятипаска), схопивши його ззаду за горло.

Пізніше ввечері голову профспілки відпустили, склавши адмінпротокол за статтю про непокору законній вимозі поліцейського, тоді як Батарона помістили в ізолятор тимчасового тримання, де він пробув до 25 вересня. Представники коледжу казали, нібито йому збираються повідомити про підозру за статтю Кримінального кодексу про хуліганство, оскільки про відкриття такого провадження повідомили в поліції Києва⁷⁶.

У результаті Батарона відпустили без повідомлення про підозру, повідомив його адвокат Юрій Самсон. Цю інформацію підтвердили в Деснянському райвідділі, зазначивши, що підозру не

⁷⁴ В Києве подрались из-за Олимпийского колледжа / Youtube-канал Hromadske, 24 вересня 2020 року: <https://www.youtube.com/watch?v=r4jBCPWct7w>

⁷⁵ Двох активістів студпрофспілки Олімпійського коледжу затримали / ZMINA, 24 вересня 2020 року: <https://zmina.info/news/dvoh-aktivistiv-studprofspilky-olimpijskogo-koledzhu-zatrymaly/>

⁷⁶ Поліція Києва, офіційна фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/UA.KyivPolice/photos/a.410279982361112/3322700094452405/?type=3&theater>

оголосили, бо прокуратура її не погодила. Однак уже через декілька годин на сайті поліції Києва з'явилося повідомлення, що підозру таки оголошено за цією статтею 20-річному студенту⁷⁷(під цей опис нібито підходить Батарон, але його адвокат заперечує отримання й підписання документів про підозру).

Стало також відомо, що поліція склала протокол про адміністративне правопорушення ще одному викладачу Олімпійського коледжу **Степану Захарківу** за тією ж статтею, що й Дмитру Несвятипасці.

На початку вересня Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження, за яким об'єднав коледж та Національний університет фізичного виховання і спорту. За цим документом, студенти, які там уже навчаються, продовжать навчання на тих самих умовах⁷⁸.

Водночас представники коледжу заявили, що метою згаданого рішення є подальша забудова земельної ділянки, на якій розташований навчальний заклад. Окрім того, за їхніми словами, при коледжі є загальноосвітня школа, де навчаються діти з 6-го до 11-го класу, і цю школу ліквідують, бо вона в документі не згадується⁷⁹.

Адміністрація коледжу, викладачі й студентське самоврядування проводили акції протесту під Верховною Радою та оголосили страйк⁸⁰.

#дискредитація

#порушення_приватності

30 вересня 2020 року Печерський районний суд Києва визнав голову правління та співзасновника Центру протидії корупції **Віталія Шабуніна** винним у несвоєчасному поданні декларації як члена конкурсної комісії з обрання голови НАЗК і присудив йому штраф (850 гривень). Активіст висловив намір оскаржувати це рішення.

За словами самого Шабуніна, він запізнився з поданням менш ніж на добу, і зазвичай суд виправдовував у таких випадках особу, яка звітує, через малозначність правопорушення. На думку активіста⁸¹, тут же йдеться про репутаційну атаку з метою внесення його імені до реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

Варто зазначити, що ця справа отримала медійний компонент ще до того, як опинилася в суді. Так, видання «Страна.UA» у серпні опублікувало новину про це з посиланням на юриста, посадовця часів експрезидента Віктора Януковича Андрія Портнова, а вслід за цим – скріншот протоколу про адміністративне правопорушення щодо Віталія Шабуніна⁸² (при цьому там вказана вся особиста інформація активіста, крім домашньої адреси: номер і

⁷⁷ Поліція Києва, офіційна фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/UA.KyivPolice/photos/a.410279982361112/3326237847431963/?type=3&theater>

⁷⁸ Кабінет Міністрів України, офіційна сторінка: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-reorganizaciyu-olimpijskogo-koledzhu-imeni-ivana-piddubnogo-1083020920?fbclid=IwAR2t4qEVgzWAKlZZZ2PVyV1pTdezWgfQ_vl84o1Uy-Bv1D6YWX0T6eNdhGI

⁷⁹ Крок на зустріч рейдерам? Уряд передає коледж Піддубного Університету фізвиховання (документ) / Главком, 4 вересня 2020 року: <https://glavcom.ua/sport/news/krok-na-zustrich-reyderam-uryad-peredaje-koledzh-piddubnogo-universitetu-fizvihovannya-dokument-703337.html?fbclid=IwAR3E7zlfYW0mbMlnr7RgP6CWNHpiD7JP8nJBFeqxb0cYGVm521HICP6-H8>

⁸⁰ Олімпійський коледж імені Івана Піддубного, офіційна сторінка: <https://www.olimpko.com/64-holovna/831-rishennia-zahalnykh-zboriv-studentiv-olimpiiskoho-koledzhu-imeni-ivana-piddubnoho.html>

⁸¹ Vitaliy Shabunin, особиста фейсбук-сторінка: <https://www.facebook.com/vitaliy.shabunin/posts/10157708049649537>

⁸² Появилось фото протокола о коррупции Шабунина, который не подал декларацию вовремя / Страна.UA, 8 серпня 2020 року: https://strana.ua/news/283145-protokol-o-korruptsii-shabunina-popal-v-rasporjazhenie-strany.html?fbclid=IwAR130XCu7iz-fZuZbhmQnF0RdFZ3kDmpOyq9r9PB9jn20_30Ptn4WD7E2w

серія паспорта, телефон тощо). Ці новини з'явилися 8 серпня, а в самому протоколі зазначається, що його склали на день раніше, 7 серпня.

Пізніше, у вересні, видання «Vesti.ua» опублікувало новину знову з посиланням на Андрія Портнова, що Шабуніна викликають у суд 14 вересня⁸³.

Після рішення Печерського суду новина про визнання Шабуніна винним з'являється в низці всеукраїнських ЗМІ. При цьому деякі з них вказують одразу, що йдеться про несвоєчасне подання декларації, тоді як інші дають заголовки на зразок «Суд визнав антикорупціонера Шабуніна винним в корупції» («Інтерфакс-Україна»⁸⁴), що має ознаки маніпуляції й загалом сприяє підризу довіри до його діяльності як активіста.

■ ІНЦИДЕНТИ ЗА ПОПЕРЕДНІЙ ПЕРІОД, ПРО ЯКІ СТАЛО ВІДОМО В ТРЕТЬОМУ КВАРТАЛІ 2020 РОКУ

#знищення_чи_пошкодження_майна

17 червня 2020 року близько другої години ночі в **Києві** невідомі підпалили машину⁸⁵ мешканця будинку на Бульварно-Кудрявській **Бориса Пробка**. За словами постраждалого, він у рамках діяльності ОСББ вів перемовини з розташованим у сусідній будівлі медичним центром Берсенєва щодо встановлення шлагбаума на в'їзді в їхній двір, оскільки клієнти медичного центру паркувалися там і створювали незручності мешканцям. У сусідніх дворах також були встановлені шлагбауми, тому пацієнти під'їжджали до клініки саме через їхній двір.

■ Фото: Борис Пробко

Як зазначив Пробко, у травні в нього трапився конфлікт на парковці з охоронцем клініки, той його побив і погрожував спалити авто.

На запит Центру прав людини ZMINA в Нацполіції повідомили, що за цим інцидентом 17 червня почали провадження за частиною 2 статті 194 Кримінального кодексу України (умисне знищення або пошкодження майна).

ОСББ «Бастіон» включає один будинок, у сусідніх – інші ОСББ. Мешканці будинку кажуть, що Пробко обрали головою ОСББ, але офіційно не зареєстрували, тому в реєстрах фігурує інша людина. Однак Борис Пробко намагався відстоювати інтереси мешканців, організував процеси для благоустрою території, саме він листувався з клінікою щодо шлагбаума, але інша сторона йому не відповідала.

Тим часом 16 вересня представники КП «Благоустрій Шевченківського району» в присутності поліції демонтували згаданий шлагбаум як такий, що був установлений там самовільно. КМДА

⁸³ Надо дожимать – Портнов анонсировал вызов Шабунина в суд / Vesti.ua, 15 вересня 2020 року: <https://vesti.ua/strana/portnov-anonsiroval-vyzov-shabunina-v-sud?fbclid=IwAR3L3WJ7ocPKkf7KG3ux4FqQmE0IYfJV2LJ66xoBf3XQJTbqSvK2e4xQJtc>

⁸⁴ Суд визнав антикорупціонера Шабуніна винним в корупції / Інтерфакс-Україна, 30 вересня 2020 року: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/691817.html>

⁸⁵ Офіційно машина належить синові Б. Пробка.

відповіла на запит Центру прав людини ZMINA, що було проведено перевірку щодо встановлення шлагбаумів та інших штучних перешкод, які заважають проїзду спецтранспорту, на виконання доручення міського голови Віталія Кличка від 16 липня № 25686, після чого інспектор вніс припис щодо надання дозвільної документації на зведення цього шлагбаума. За даними КМДА, відповідних документів їм надано не було.

#заякування_погрози_та_інші_форми_тиску

25 червня 2020 року в **Кривому Розі** стався напад на громадського активіста **Генрі Дем'яновича**, який вийшов на одиночний пікет до Дня веселкового стяга: хотів вивісити ЛГБТ-прапор на одному зі шляхопроводів на в'їзді в місто.

Як розповідає постраждалий, поки він вивішував прапор, під мостом зупинилась автівка, водій вийшов з машини, почав його обзивати й вимагати зняти стяг, а тоді видерся на міст і погнався за ним, щоб відібрати прапор. Зробивши це, спробував його розірвати, а коли це йому не вдалося, кинув у калюжу.

За фактом інциденту Дем'янович звернувся до поліції, але та не відкрила провадження, зареєструвавши його заяву як звернення громадян. Тоді постраждалий активіст звернувся до Довгинцівського районного суду Кривого Рогу, який зобов'язав поліцію відкрити провадження.

Утім через півтора місяці з активістом зв'язалася поліцейська, яка заявила, що акція Дем'яновича була несанкціонована (при тому, що в Україні законодавство не передбачає дозвільної системи на мирні зібрання), а ще він нібито порушив якісь норми про розміщення рекламних конструкцій, коли прикріплював свою символіку. У результаті Генрі Дем'янович забрав свою заяву з поліції, і тиск із боку силовиків припинився.

Генрі Дем'янович – співзасновник і керівник громадської організації «Протеґо», також консультує міжнародні організації.

Через ЛГБТ-активізм у Кривому Розі зазнає переслідувань і тиску вже не вперше. Зокрема, улітку 2019 року невідомі обписали двері його квартири образливими виразами, а перед тим поширювали його домашню адресу в інтернет-мережі⁸⁶.

⁸⁶ У Кривому Розі невідомі обмалювали двері квартири ЛГБТ-активіста через райдужний прапор на балконі / ZMINA, 18 червня 2019 року: https://zmina.info/news/u_krivomu_rozi_za_vivishenij_rajduzhnij_prapor_nevidomi_obmaljuvali_dveri_kvartiri_aktivista/

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 52, ст.561)

(За змінами, внесеними згідно із Законами № 4719-VI від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 15, ст.97 № 1263-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.915 № 2229-VIII від 07.12.2017, ВВР, 2018, № 5, ст.35)

Метою цього Закону є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життя спільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, лідерства за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на урівняння між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів
У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

рівні права жінок і чоловіків - відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі;
рівні можливості жінок і чоловіків - рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків;
дискримінація за ознакою статі - ситуація, за якої особа та/або група осіб можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації своїх прав, свобод або привілеїв в будь-якій формі, встановленій Законом України, крім випадків, коли такі обмеження є належними та необхідними для досягнення мети, способи досягнення якої є належними та необхідними.

(Абзац четвертий статті 1 в редакції Закону № 2229-VIII від 07.12.2017)
позитивні дії - спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну основу на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях жінок і чоловіків встановлених Конституцією і законами України;

(Абзац п'ятий статті 1 в редакції Закону № 2229-VIII від 07.12.2017)
сексуальні домагання - дії сексуального характеру, виражені в усуненні юридичної чи фактичної нерівності у можливостях жінок і чоловіків встановлених Конституцією і законами України;

насильство за ознакою статі - діяння, спрямовані проти осіб (фізично, сексуально, економічно, психологічно, соціально, культурно, юридично, політично, професійно, релігійно, етнічно, за ознакою статі) з метою завдання їм фізичної шкоди чи страждань;

(Стаття 1 доповнена)
особа, яка геноциду за ознакою статі - діяння, спрямовані проти осіб (фізично, сексуально, економічно, психологічно, соціально, культурно, юридично, політично, професійно, релігійно, етнічно, за ознакою статі) з метою завдання їм фізичної шкоди чи страждань;

АКТИВІЗМ 2020:

МОНІТОРИНГОВА ДОПОВІДЬ ЩОДО ПЕРЕСЛІДУВАНЬ АКТИВІСТІВ І ПРАВОЗАХИСНИКІВ

ЛИПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 2020 РОКУ